

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**PROBLEMATIKA SPORTOVNÍHO DOPINGU V
NĚMECKÝCH PUBLICISTICKÝCH TEXTECH**

Michal Rubáš

Plzeň 2015

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra germanistiky a slavistiky

Studijní program Filologie

Studijní obor Cizí jazyky pro komerční praxi

Kombinace angličtina – němčina

Bakalářská práce

**PROBLEMATIKA SPORTOVNÍHO DOPINGU V
NĚMECKÝCH PUBLICISTICKÝCH TEXTECH**

Michal Rubáš

Vedoucí práce:

PaeDr. Petr Kučera, Ph.D.

Katedra germanistiky a slavistiky

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2015

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2015 .....

Obsah

Úvod	1
1. Co je to doping?	3
2. Historie dopingu	4
3. Doping a média	4
4. Analýza textu z online deníku Der Spiegel	6
4.1. Obsahová analýza	6
4.2. Jazyková stránka textu	7
4.3. Vybrané gramatické jevy	7
5. Analýza textu z online deníku Die Welt – Jens Hungermann	8
5.1. Obsahová analýza	8
5.2. Jazyková stránka textu	9
5.3. Vybrané gramatické jevy	10
6. Analýza textu z online deníku Der Spiegel – Sebastian Moll	11
6.1. Obsahová analýza	11
6.2. Jazyková stránka textu	13
6.3. Vybrané gramatické jevy	13
7. Analýza textu Larse Figury	15
7.1. Obsahová analýza	15
7.2. Shrnutí	17
7.3. Jazyková stránka textu	17
7.4. Vybrané gramatické jevy	18
8. Analýza textu autorky Christine Marsh	19
8.1. Obsahová analýza	19
8.2. Shrnutí	21
8.3. Jazyková stránka textu	22
8.4. Vybrané gramatické jevy	23
9. Analýza textu Kaie U. Gregora	25
9.1. Obsahová analýza	25
9.2. Shrnutí	27

9.3. Jazyková stránka textu	28
9.4. Vybrané gramatické jevy	29
10. Analýza textu Matthiase Heitmanna	30
10.1. Obsahová analýza	30
10.2. Shrnutí	32
10.3. Jazyková stránka textu	32
10.4. Vybrané gramatické jevy	33
11. Porovnání všech německy psaných textů o dopingů	35
Závěr	41
Resumé	43
Seznam použité literatury a pramenů	44
Seznam příloh	47
Přílohy	48

Úvod

Téma mé bakalářské práce zní „Problematika sportovního dopingu v německých publicistických textech“. Toto téma jsem si vybral z důvodu, že se o sport zajímám a od mládí se mu věnuji, v mládežnických letech jsem působil na vrcholové úrovni v národním měřítku. S dopingem jsem se sám nikdy osobně nesetkal, vím však, že v dnešní době bohužel představuje neodmyslitelnou část sportu. Volba tohoto tématu byla taktéž podmíněna faktem, že sportem, který jsem provozoval, byla cyklistika, v dnešní době bohužel jeden ze sportů, který je s problematikou dopingu velice úzce spojen.

Jedná se tedy o práci, která se bude zabývat přístupem německy píšících autorů k fenoménu dopingu. Cílem této práce je najít rozdíly v přístupu k této problematice, k tomuto účelu bude analyzováno a následně porovnáno několik německy psaných textů, ve kterých se autoři o doping zajímají. V úvodní části budou stručně uvedena fakta a informace o doping, co to je doping podle definice uvedené v Antidopingovém kodexu olympijského hnutí, bude představena historie dopingu ve sportu a následovat bude kapitola zabývající se vztahem mezi dopingem a médií, především jejich přístupem k tomuto fenoménu.

Poté se již začnu věnovat stěžejnímu bodu této práce, kterým je analýza německy psaných textů. Tato analýza se bude skládat ze tří, u odborných textů až ze čtyř částí. První část tvoří představení daného textu a jeho detailní obsahová analýza včetně hledání přístupu autora k problematice dopingu. V druhé části, kterou představuje v odborných textech (od textu v příloze IV až po text v příloze VII) shrnutí, bude z důvodu délky těchto textů obsah ještě jednou stručně shrnut. Následující částí rozboru je jazyková analýza textu, ve které bude rozebrán použitý jazyk autora, začlenění do konkrétního funkčního stylu či například některé zajímavé použité jazykové jevy. V části poslední čtenář nalezne analýzu vybraných německých gramatických jevů z textu a jejich rozbor.

Nejprve se bude jednat o texty žurnalistické, podávající aktuální informace o dopingovém případě či o komentář týkající se nejnovějších poznatků v oblasti

dopingu, poté se již bude jednat o texty odborné zabývající se problematikou dopingu z různých hledisek a hledající spojitosti mezi dopingem a daným oborem, kterým se autor zabývá. Díky tomuto faktu se dají očekávat velmi rozdílné přístupy či doporučení autorů.

Závěrečnou část této práce tvoří porovnání všech analyzovaných textů, z čehož vyplývá, že v této části by měly být uvedeny zásadní rozdíly v přístupu německy píšících autorů k problematice dopingu ve sportu.

1. Co je to doping?

„Podle definice uvedené v Antidopingovém kodexu olympijského hnutí se za doping považuje:

- a) užití prostředku (látky nebo metody), který je potencionálně škodlivý zdraví sportovců nebo je schopný zvýšit jeho výkon
- b) přítomnost zakázané látky v těle sportovce nebo důkaz o jejím užití nebo důkaz o užití zakázané metody podle seznamu“¹

Na tom, zdali užití zakázané látky danému sportovci přispělo k lepšímu výsledku, nezáleží. Hlavním faktorem je skutečnost, že si sportovec vzal látku obsaženou na seznamu zakázaných látek, ať už vědomě nebo nevědomě. Sportovec je vždy odpovědný za případné dopingové nálezy. Ne/přítomnost dopingu prokazuje dopingová kontrola, řídící se jasnými pravidly. Dopingová kontrola se skládá z odběru vzorku tělních tekutin a jejich analýzy, provedena může být během soutěže nebo klidně v období mimo soutěž.² Například pouhé nedostavení se k dopingové kontrole znamená porušení antidopingových pravidel a následuje trest.³ Podrobné informace týkající se dopingu, průběhu dopingové zkoušky a například disciplinárního řízení, včetně seznamu zakázaných látek, které jsou rozděleny do několika různých skupin, jsou dostupné na internetových stránkách dopingových výborů daných zemí.⁴ „Rozhodující a jedinou světovou antidopingovou institucí je World Anti-Doping Agency (WADA), na národní úrovni jsou vždy pověřeny příslušné antidopingové organizace.“⁵ V České Republice

---

¹ [ALEŠ TVRZNÍK, Vít Rus]. *Tréninkový deník*. 1. vyd. Praha: Český olympijský výbor, 2002. ISBN 978-802-4703-480. (s. 136).

² Volně parafrázováno z: [ALEŠ TVRZNÍK, Vít Rus]. *Tréninkový deník*. 1. vyd. Praha: Český olympijský výbor, 2002. ISBN 978-802-4703-480. (s. 136).

³ Volně parafrázováno z: HNÍZDIL, Jan. *Doping, aneb, Zákulisí vrcholového sportu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2000, 152 s. Strom života, sv. 7. ISBN 80-716-9776-1. (s. 8).

⁴ Volně parafrázováno z: [ALEŠ TVRZNÍK, Vít Rus]. *Tréninkový deník*. 1. vyd. Praha: Český olympijský výbor, 2002. ISBN 978-802-4703-480. (s. 136).

⁵ PYŠNÝ, Ladislav. *Doping: rizika zneužití: zakázané prostředky v kondičním i vrcholovém sportu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006, 93 s. Strom života, sv. 7. ISBN 80-247-1702-6. (s. 10).

se jedná o Antidopingový výbor České republiky, v Německu tuto funkci zastává Die Nationale Anti-Doping Agentur Deutschland

2. Historie dopingu

Drogy, doping a zakázané látky obecně člověka provázejí již několik tisíc let, jak například ukazuje čínská rytina z 3. tisíciletí př. n. l., na které je vyobrazen císař žvýkající kousek rostliny Ephedra obsahující dodnes často používanou látku efedrin způsobující bdělost. Dalšími z hojně užívaných látek byly různé druhy alkoholických nápojů mající též povzbuzující účinky. Tablety s povzbuzujícími účinky se používaly například během druhé světové války.

Pokud se zaměříme na doping ve sportu, podle dochované legendy se první antidopingová zkouška konala v 16. století př. n. l. při hrách v Thébách. Již v antickém Řecku se připravenost sportovců nepodceňovala a už tehdy nebylo ojedinělé, že se o jednoho sportovce staralo více odborníků hledajících co nejkratší cestu k úspěchu zahrnující taktéž vyhledávání látek zajišťujících zvýšení výkonnosti. V novodobém sportu se s dopingem intenzivně setkáváme od 19. století a především 20. století znamenalo velký rozvoj zakázaných látek a především zvýšený zájem společnosti a jejího přístupu k užívání dopingu.⁶

3. Doping a média

Masmédia hrají v otázce dopingu velmi zásadní roli. Jako první nás informují o nejnovějších skandálních kauzách, o nejnovějších pokrocích v systému boje proti dopingů a vytváří nám obraz této problematiky, přesvědčují nás o určitých názorech a především, setkáváme se s nimi každý den. Média jsou primárním zdrojem informací a dopingová problematika je pro ně objektem zájmu. Důvodů pro zájem médií je více. Může to být tím, že se jedná o tak kontroverzní téma, na kterém si nevybíraví žurnalisté budují svou kariéru, a honba za senzacemi nezná meze, ať už

---

⁶ Volně parafrázováno z: PYŠNÝ, Ladislav. *Doping: rizika zneužití: zakázané prostředky v kondičním i vrcholovém sportu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006, 93 s. Strom života, sv. 7. ISBN 80-247-1702-6. (s. 13-17).

se jedná o bulvární či seriózní tisk. Jejich moc je velká, za účelem zvýšení sledovanosti nebo počtu čtenářů často dochází ke zveličování a bezdůkaznému označování viníků. Jejich moc je až taková, že mohou ze dne na den z milovaného a obdivovaného sportovce udělat doslova trosku. A onen sportovec může být nevinný. Podle průzkumu se v posledních třiceti letech o dopingů píše stále více – společnost i její přístup k této problematice se mění, dříve se o užívání zakázaných látek tolik nemluvalo, společnost o něm ani tolik nevěděla. Dnes se doping řeší, jak zjistíme v jednom z následujících jazykových rozborů, především z morálního hlediska, dochází ke kritice jednotlivců a nikoliv systému, přičemž tlak, vyvíjený právě na jednotlivce, je enormní.

Doping se rozšířil v poslední době v podstatě do všech odvětví sportu, a to nejen toho vrcholového, a názory na jeho užívání se různí. Někteří lidé hájí sportovce, někteří je zavrhují, někdo kritizuje celý systém boje proti dopingů, někdo odsuzuje celý sport a někdo společnost a její přístup k této problematice. Z dopingů se stal v poslední době značný fenomén, ke kterému se vyjadřuje stále více autorů. Následující část této práce, analýza přístupu německy píšících autorů k této problematice, tvoří její jádro.

4. Analýza textu z online deníku Der Spiegel

4.1 Obsahová analýza

Prvním článkem⁷, kterým se v této práci budu zabývat, je zpráva z online archivu německého deníku *Der Spiegel* ze dne 18. listopadu 2014, text se nachází v oddělení sportovních zpráv. Funkcí daného textu je informování veřejnosti o dopingovém případě německého sportovce a přiblížení okolností jeho případu. Jelikož se jedná o krátkou zprávu v oddělení sportovních novinek, za adresáta v tomto případě můžeme označit širokou veřejnost, případně všechny čtenáře zajímaví se ať už o konkrétní sport, kterým je v tomto případě volejbal, nebo zajímaví se o sport obecně. Zpráva je poměrně stručná a výstižná a nevyžaduje specifické znalosti dané problematiky ani obtížnou terminologii nebo slovní zásobu, je tedy dobře srozumitelná, k čemuž také napomáhá rozdělení textu do několika odstavců.

Text je rozdělen na tři části. V úvodu zprávy najdeme hlavní titulek, jehož cílem je získat pozornost čtenáře, pod ním zvýrazněný první krátký odstavec, který nám obecně a ve zkrácené formě sděluje informace, které budou dále rozšířeny v hlavním textu zprávy. Poté již následuje text samotný, který je rozdělen do čtyř odstavců.

Tématem tohoto článku je aféra kolem německého volejbalového reprezentanta Phillipa Collina. Na úvod je představena celá situace – volejbalista promeškal tři dopingové kontroly a je proto na rok potrestán zákazem činnosti. Dále se dozvídáme svědectví obviněného Collina, který tvrdí, že nedopoval, nýbrž je pouze zmatený a přiznává, že roční trest je tak jako tak lepší než dva roky (*„Ein Jahr Sperre ist immerhin besser als zwei Jahre. Damit kann ich irgendwie umgehen“*). Tato fráze však může mnoha čtenářům připadat jako určité přiznání viny. Na závěr autor ještě uvádí fakta o tom, že Collin je již druhým německým sportovcem, proti němuž bylo z tohoto důvodu, tedy z důvodu promeškání tří dopingových kontrol, zahájeno disciplinární řízení.

---

⁷ text viz příloha I

Autor pouze předkládá konkrétní fakta, neprezentuje tedy své vlastní názory a názor na danou problematiku.

4.2 Jazyková stránka textu

Jedná se o text publicistického stylu, má informativní funkci a je rozdělen do několika odstavců. Text je psán v přítomném čase (Präsens), jelikož se autor odvolává na uplynulé události, používá také oba druhy minulého času. Zpráva je psána ve spisovné němčině/Hochdeutsch, nejsou zde k nalezení žádné regionální výrazy, nevyžaduje žádné odborné znalosti a pro jeho případný překlad postačí běžný překladový německo-český slovník. V textu uvedené zkratky (DVV, Nada) jsou v textu vysvětleny. Text je koherentní, informace na sebe vzájemně navazují.

4.3 Vybrané gramatické jevy

V tomto textu můžeme narazit na příklady derivátů, tedy slov vzniklých přidáním předpon/Prefixů nebo koncovek/Affixů. Jako příklad uvádím slova Das Urteil (Ur-Teil), Umgehen (Um-gehen). Co se týče slovo tvorby, narazíme taktéž na několik kompozit/Komposition, jejichž úkolem je zkrátit text a přispět k jednoduššímu porozumění - Die Dopingkontrolle (das Doping + die Kontrolle), Der Generalsekretär (der General + der Sekretär). Dále se zde můžeme setkat se dvěma zkratkami/Abbreviation, v tomto případě se jedná o akronymy, tedy zkratky iniciálové (DVV – akronym; Deutsche Volleyball-Verband, Nada - akronym; Die Nationale Doping-Agentur).

5. Analýza textu z online deníku Die Welt – Jens Hungermann

5.1 Obsahová analýza

Název druhého článku⁸, který budu v této práci analyzovat, zní „*Welchen Leistungssport wollen wir eigentlich?*“ (v překladu „*Jaký vrcholový sport vlastně chceme?*“). Jedná se o komentář ze dne 4. 8. 2013 dostupný v online archivu německého deníku *Die Welt* na internetových stránkách www.welt.de. Autorem tohoto komentáře je sportovní redaktor Jens Hungermann. Funkční styl tohoto textu je publicistický, útvar komentář. Jelikož se v tomto případě jedná o komentář, bude zde na rozdíl od prvního článku, jímž byla novinová zpráva, k nalezení více osobních postojů autora k dané problematice. Adresátem i v tomto případě zůstává široká veřejnost, v textu se nenachází odborná terminologie a nevyžaduje žádné speciální znalosti.

Komentář začíná krátkým a výstižným nadpisem, dále je rozdělen do několika odstavců, které mají svůj vlastní podnadpis. Text není nějak rozsáhlý, je však plný důležitých informací. Jaký vrcholový sport vlastně chceme, tak zní název tohoto vcelku krátkého komentáře, ve kterém se redaktor z velké části opírá o nejnovější poznatky o praktikách z dob, kdy bylo Německo rozděleno na Spolkovou republiku Německo a na Německou demokratickou republiku (Bundesrepublik Deutschland und Deutsche Demokratische Republik).

Na začátku nalezneme krátký nadpis, podle něhož jasně poznáme, nad čím bude autor uvažovat. Hlavním tématem tohoto komentáře je odhalení systematického dopingu ve Spolkové republice Německo před rokem 1989. Autor Jens Hungermann se v úvodu odvolává na nejnovější informace berlínského historika o dopingu ve Spolkové republice Německo, které se řídilo heslem: „*Gewinnen um jeden Preis*“ – tedy vyhrát za každou cenu. Tyto aktuální informace jsou podle něj doslova šokující, skandální (v podstatě dvě nejpoužívanější slova v médiích dávající se do souvislosti s dopingem a dobře sloužící k upoutání

---

⁸ text viz příloha II

pozornosti). Jeho postoj je tedy takový, že doping, a v tomto konkrétním případě praktiky ve Spolkové republice Německo před rokem 1989, jakými byla především politická podpora vývoje a užívání dopingu za účelem dosahování lepších výsledku pro stát, rozhodně odsuzuje.

V dalším odstavci nás sice autor ubezpečuje o faktu, že systém ve Spolkové republice Německo nebyl rozvinut až do takových rozměrů, jakých se dosahovalo v Německé demokratické republice, kde docházelo ke státem řízenému dopingu, což by čtenáře mohlo vést k dojmu, že situaci v západní části vlastně nebyla až tak dramatická, ihned však čtenáře upozorňuje na fakt, že tato informace rozhodně nesmí vést k tomu, že se o dané problematice nebude dále mluvit, nebude se řešit a především nechce, aby se na to, že i ve Spolkové republice Německo se dopovalo za podpory státu, zapomnělo. Zde přichází autor k dnešnímu odkazu této minulosti: s několika otázkami, které vlastně odhalují hlavní myšlenku celého textu. Doping zde byl v minulosti a je tu i dnes, jde jen o to, je-li nutné se za účelem co nejlepších výsledků stále řídit heslem „*Gewinnen um jeden Preis*“. A přichází s myšlenkou, že na tuto otázku mohou odpovědět jen lidé, kteří se touto problematikou zabývají a ti, kteří se o této problematice nebojí mluvit. V dalším odstavci nastiňuje autor myšlenku toho, že by se skupina berlínských vědců, kteří přišli právě s novými informacemi o dopingu ve Spolkové republice Německo, i přes možný odpor z různých stran měla snažit objevit veškerou pravdu, s jejíž pomocí se dá zavedený systém změnit.

Celkově vzato je autorův přístup k dopingu negativní, zastává sport bez dopingu a především z posledního odstavce můžeme vyčíst, že v takový sport věří a přesvědčuje nás o tom.

5.2 Jazyková stránka textu

Text je psán především v přítomném čase (Präsens), obsahuje však části, ve kterých autor popisuje události v minulosti, zde můžeme narazit jak na Perfektum (Perfekt), tak na Präteritum (Präteritum). Text je koherentní, informace

na sebe navazují. V textu se nachází několik delších souvětí, která jej dělají pro ne rodilé mluvčí poněkud těžší k porozumění, taktéž slovní zásoba je obtížnější, ne však odborná a vystačí nám k překladu běžný překladový slovník. Určitou výjimku může tvořit v prvním odstavci se nacházející výraz *„ad acta“*. Tento latinský výraz znamená něco odložit do archivu⁹. Jelikož se v našem případě vztahuje k určité teorii, jako náhradu nebo český ekvivalent bych zde použil slovo vyvrátit. Další zajímavostí je použití rčení (die Rede) *„Wasch mich, aber mach mich nicht nass“*. Český ekvivalent toto rčení nemá, doslovný překlad zní *„Umyj mne, ale nenamoč mne“*, v tomto konkrétním případě, kdy se hovoří o dopingu, bych překládal jako *„Mohu/chci dopovat, ale nechci, aby se to někdo dozvěděl“*. Nakonec bych ještě uvedl slovní spojení/die Worttrennung *„hüben wie drüben“*, v tomto případě zní překlad *„na obou stranách“*.

5.3 Vybrané gramatické jevy

V textu můžeme nalézt různé jazykové jevy, jako například přídavné jméno v superlativu/Adjektiv im Superlativ, sloveso ve tvaru pasivu v budoucnosti/Passiv im Futur, použití halbsuffixu –los pro mající funkci negace přídavného jména, slova vytvořená kompozicí/Komposition nebo například zvrtná slovesa.

<i>spätestens</i>	= přídavné jméno v superlativu/Adjektiv im Superlativ
<i>„Dass die deutsche Sportgeschichte nun im Nachhinein neu geschrieben werden wird,...“</i>	= pasiv v budoucnosti/Passiv im Futur – bude napsána
<i>beispiellos</i>	= přidaný halbsuffix -los negující přídavné jméno = ojedinělý/bezpříkladný
<i>Nationenvergleich</i>	= podstatné jméno vytvořené kompozicí/Komposition (der Nation+das Vergleich)
<i>sich entwickeln</i>	= zvrtné sloveso/reflexiv Verb

⁹ Volně parafrázováno z: Latinská rčení A. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2015-02-16]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Latinsk%C3%A1_r%C4%8Den%C3%AD_A

6. Analýza textu z online deníku Der Spiegel – Sebastian Moll

6.1 Obsahová analýza

Následující článek¹⁰ má nadpis „*Doping-Kritik: Moral ist das Opium des Sports*“, v překladu „*Dopingový kritik: Morálka je opium sportu*“. Text se tedy zabývá především morálními hodnotami vztahu mezi sportem a dopingem. Jedná se o komentář dostupný online v archivu německého deníku *Der Spiegel* na internetových stránkách www.spiegel.de ze dne 29. 12. 2006. Není tedy nejaktuálnější, nicméně přístup autora a jeho názory se s největší pravděpodobností nezměnily. I v tomto případě je autorem sportovní redaktor, tentokrát Sebastian Moll. Funkční styl daného textu je publicistický, útvar komentář s prvky článku. Vzhledem k původu, autorovi článku a jeho dostupnosti mezi ostatními sportovními zprávami je i v tomto případě adresátem široká veřejnost zabývající se sportem, konkrétně problematikou dopingu. Text nevyžaduje žádné speciální znalosti a neobsahuje odbornou terminologii.

Na začátku komentáře se opět nachází nadpis a pod ním krátký úvod, ze kterého poznáme, čím se bude autor v následujících řádkách zabývat. Redaktor Moll se v tomto článku bude zabývat morálními otázkami dopingu, a hned v úvodu uvádí svůj postoj, o kterém nás bude chtít přesvědčit: užívání dopingu není špatné, ba dokonce je logické. Součástí tohoto komentáře je také rozhovor s německým sociologem Königem a bývalým belgickým lékařem Mouthonem, o jejichž tvrzení se autor opírá a které podporuje. Hlavním problémem je zde spíše fakt, jak se k dopingem staví veřejnost. V úvodu Moll uvádí několik aktuálních dopingových případů z více odvětví sportu a sděluje nám své přesvědčení, které vychází z těchto faktů: Doping je všudypřítomný („*Doping ist im Sport allgegenwärtig.*“). Tuto skutečnost se však snaží vyvrátit a k rozhovoru si pozval berlínského sociologa Königa, který se zabývá sportem. Jeho názor je takový, že největším problémem není doping samotný, jako spíše morální stránka dopingu. Nikdo se nezajímá o celý

---

¹⁰ text viz příloha III

system, pouze o jednotlivce, ze kterých se stávají viníci a psanci. Hájí tedy samotné sportovce a kritizuje především přístup veřejnosti.

V další části textu se autor zabývá myšlenkou hranice mezi tím, co doping je a co není. Opírá se zde o případy amerického sprintera Gattlina a německého cyklisty Ullricha, z nichž se doslova ze dne na den stali jiní lidé. Nepřesvědčuje nás o jejich nevinosti, nicméně stejně tak jako on je hájí a kritizuje opět fakt, že jakmile se dopingový skandál provalí, z hrdiny se rázem stává monstrum. Přístup k této problematice je evidentně kamenem úrazu, jako další zajímavost v článku najdeme názor bývalého belgického lékaře, který byl za šíření dopingu potrestán. Ten tvrdí, že není nemorální doping brát, nemorální podle něj je nepomoci touto cestou sportovcům („*Für mich als Mediziner ist es nicht unmoralisch zu dopen. Für mich ist es unmoralisch, den Sportlern nicht dabei zu helfen, diese unmenschlichen Belastungen auszuhalten*“.), od kterých jsou ať už společností nebo například sponzory požadovány doslova nelidské výkony. A i odsouzený doktor Mouthon je nakonec stejného názoru jako autor článku i doktor König, a tím je problematika přístupu společnosti. Jediné možné řešení tohoto problému nabízí v závěrečné části textu sociolog König, který tvrdí, že jediným řešením, jak doping vymítit, je skutečnost, že by si sportovci mohli dovolit prohrát a neusilovali by vždy jen o vítězství. To však autor ihned zatracuje s odůvodněním, že by toto řešení v konečném efektu bylo proti základní logice vrcholového sportu.

Celkově je tedy tento komentář jakousi kritikou společnosti, jejího přístupu k doping a také k celému systému doping. Autor sportovce neodsuzuje ani nezpochybňuje jejich vinu v případě prokázání viny, nicméně sportovci, a to především ti dopující, zde nejsou tak jako u většiny zpráv a komentářů týkajících se doping hlavním tématem.

6.2 Jazyková stránka textu

Tak jako první komentář, i tento text je psán převážně v přítomném čase (Präsens) a obsahuje části, ve kterých autor popisuje uplynulé události, v nichž používá oba druhy minulého času (Perfekt und Präteritum). Text je psán spisovnou němčinou/Hochdeutsch a neobsahuje regionální dialekty. Text je koherentní, informace na sebe navazují. Jak již bylo uvedeno v úvodu rozboru tohoto textu, neobsahuje terminologii a tak nevyžaduje žádné odborné znalosti. Jedinou výjimku mohou tvořit názvy zakázaných látek, jimiž jsou zde ‚EPO‘¹¹ a ‚Testosteronpflaster‘. Článek je v porovnání s předchozími o trochu delší, je však opět rozdělen do několika odstavců, což jej dělá pro čtenáře mnohem přehlednějším a srozumitelnějším. V několika částech můžeme narazit na přímou řeč, kdy autor cituje doktora Königa, s nímž dělal rozhovor (*„Ich habe mich entschlossen, zu der geradezu inflationären sportapokalyptischen Rede über Doping, die zumeist von distanzloser, moralistischer und moralisierender Betroffenheit gespeist ist, und der ich daher zutiefst mißtraue, gegenwärtig nicht noch ein weiteres Statement hinzuzufügen.“*). V této citaci je po první větě dr. Königa použita vsuvka, v níž autor popisuje aktuální situaci a postoj, který by nemusel vyjít z kontextu najevo (*ließ er freundlich wissen – dává přátelsky na vědomí*).

6.3 Vybrané gramatické jevy

„Zwei frühere dänische Radprofis haben den Gebrauch von Dopingmitteln zugegeben - angeblich nur zu Zeiten, als diese noch nicht verboten waren.“

frühere = druhý stupeň přídavného jména/Adjektiv im Komparativ

---

¹¹ *EPO stimuluje tvorbu červených krvinek, jeho nitrožilní podávání vede ke zvýšení fyzické výkonnosti. Proto je ve vrcholovém sportu zneužíván jako podpůrný prostředek.*

Erythropoetin. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Erythropoetin>

die Radprofis = podstatné jméno vytvořené kompozicí/die Komposition (das Rad+der Profi)

verboten waren = přísudek v minulém čase/Prädikat im Perfekt

„Eine "Rhetorik der Hygiene", wie *nicht nur* König, *sondern* die meisten seiner Kollegen das Moralisieren des Dopingproblems nennen, tut so, als gebe es einen "sauberen, guten Sport", den es vor dem "Übel des Doping" zu retten und zu befreien gilt.“

nicht nur... sondern = použití podvojně spojky (nejen, ale i)¹²

„Er hat sich *weder* vom ‚menschlichen‘ Sympathen zum Monster gewandelt noch vom ritterlichen Streiter zum hinterhältigen Fiesling.“

weder...noch = použití podvojně spojky *weder...noch* (Ani...ani)¹³

„*Zur Diskussion* sollte laut Mouthon nicht die Schuld und Verwerflichkeit des einzelnen Sportlers und derer, die ihm helfen, *stehen*.“

zur Diskussion stehen = použití vazby podstatného jména se slovesem/Funktionsverbgefüge

---

¹² Spojky. In: www.nemeckagramatika.wz.cz [online]. 2008 [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: www.nemeckagramatika.wz.cz/spojky.htm

¹³ Spojky. In: www.nemeckagramatika.wz.cz [online]. 2008 [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: www.nemeckagramatika.wz.cz/spojky.htm

7. Analýza textu Larse Figury

7.1 Obsahová analýza

Autorem dalšího textu¹⁴, jímž se v této práci budu zabývat je německý autor Lars Figura (*narozen 25. března 1976 v Brémách*). *Jedná se o německého advokáta a dřívějšího profesionálního sportovce Larse Figury, který se dříve věnoval atletice, konkrétně běhu na 400 metrů. Text je úryvkem z knihy „Doping: zwischen Freiheitsrecht und notwendigem Verbot“, jež byla v roce 2008 autorovou závěrečnou prací při studiu práv na univerzitě v Brémách*¹⁵.

Z knihy jsem na rozbor vybral text druhé kapitoly s názvem „*Kriminologisch-soziologische Untersuchung des Phänomens Doping*“, v překladu „*Právnícko-sociologický průzkum fenoménu doping*“. Text se tedy bude zaměřovat především na problematiku dopingů jako sociálního fenoménu, v němž se jedná například o motivy a následky užívání dopingů jak z pohledu sportovců, tak i celé společnosti a o vzájemné vztahy mezi jednotlivcem, který se rozhodne užívat zakázané látky a jeho okolím.

V úvodní části textu se autor zaměřuje na fakt, že doping je v dnešní době společností brán především jako nemorální činnost odporující společenským normám („*Der Unwertbegriff der jeweiligen Dopinghandlung ist dabei von tragender Bedeutung.*“), odchylkou od všeobecně uznávaných pravidel slušného chování, které z tohoto důvodu není společností tolerováno nebo uznáváno. Touto odchylkou, v kriminalistice nazývanou „*deviace*“ se autor zabývá z hlediska její trestní postižitelnosti, při čemž uvádí skutečnost, že ne každé chování, které se vymyká standardům a je považované za nemorální, musí být trestné.

V další části textu se autor zaměřuje na obecnou snahu člověka stále se zlepšovat. Tuto, podle autora egoistickou snahu, v sobě má každý člověk „*zakořeněnou*“, a to již po dlouhá století a dá se označit doslova za jeden ze

---

¹⁴ text viz příloha IV

¹⁵ Přeloženo a volně parafrázováno z: Lars Figura. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: http://de.wikipedia.org/wiki/Lars_Figura

základních lidských pudů. Tento pud byl již v dávných dobách podmínkou pro přežití a jako důkaz tohoto tvrzení je předkládána Darwinova evoluční teorie, ve které byly tyto lidské rysy základem úspěchu v konkurenčním boji a v boji o život, ve kterém byli samozřejmě úspěšní jen ti nejlepší jedinci („*Kampf ums Dasein*“). Stejně tak šlo i o přizpůsobení se odlišným podmínkám, nebo například o boj o partnera. Vždy zvítězí ten lepší. V dnešní době se již nejedná o boj o přežití, nicméně tyto rysy zůstaly člověku dodnes, ať už jde o prosazení se ve společnosti anebo, pro doping charakteristické prosazení se ve sportu, být nejlepší.

V další části nazvané „*vom Außenseiter zum gefeierten Star*“ – tedy „*od outsidera k oslavované hvězdě*“ se již autor zabývá konkrétními důvody, proč se vrcholoví sportovci uchylují k užívání zakázaných látek. Osob, které provozují sport na vrcholové úrovni a těch, kteří jsou sportu naprosto oddáni je menšina a jejich chování, přístup ke sportu či oddanost nejsou většinou jejich okolím zcela pochopeny. Společnost má sport spojený s fair play a s úspěchy, ty však nepřichází automaticky a stojí za nimi pro rekreační sportovce nepředstavitelná námaha a odříkání. A pokud pro dosažení sportovního úspěchu nemá jedinec dostatečný talent, může dojít k psychologickému nátlaku okolí, který skončí porušením pravidel či norem.

V následujícím odstavci autor uvádí rozdíly mezi mladými sportovci a jejich vrstevníky, kteří se sice sportu mohou věnovat, nikoliv však na úrovni vyžadující naprostou oddanost a odříkání, plnění tréninkových a závodních plánů. A právě zde se vytváří největší společenský rozdíl mezi aktivními a hobby sportovci. Sportovci, kteří tráví každý den několik hodin tréninkem a víkendy na závodech, jsou lidmi, kteří nemají příliš volného času a vše musí mít pečlivě naplánované. A tím pádem jsou ostatními často považováni za podivíny. Tento přístup může změnit pouze jedna věc, a tou je úspěch. V případě úspěchu se člověk stává známým a případně i bohatým, což pro hobby sportovce znamená jediné možné odůvodnění dlouhodobé dřiny. Stejný přístup bohužel většinou platí i ze strany rodiny. Nenaplněná očekávání = nepochopení. Dalším velice podobným podnětem, svádějícím sportovce k užívání dopingu, je tlak ze strany sponzorů, případně trenéra, a ani fakt,

že v dnešní době se stále daří vyvíjet nové prostředky odolné vůči antidopingovým kontrolám a i možnost, že sportovec nebude testován vůbec, tudíž nebude potrestán, rozhodně nepřispívají k úspěšnosti v boji za „čistý“ sport.

V závěrečné části tohoto textu autor uvádí často zmiňované možné řešení dopingové otázky, kterým je povolení užívání dopingu. Ihned však správnost tohoto názoru vyvrací, povolení dopovat by sice znamenalo, že žádný ze sportovců nebude teoreticky zvýhodněn, na druhou stranu by se však více než o sport jednalo o závody o to, kdo bude mít lepšího doktora. Jak bylo již v úvodu uvedeno, člověk by udělal pro úspěch cokoli, což by v tomto případě vedlo i k nezájmu o vlastní zdraví a možná rizika užívání podpůrných prostředků. Navíc by vědomé sebepoškozování odporovalo základnímu sportovnímu heslu – sportem ku zdraví.

7.2 Shrnutí

V tomto úryvku autor nevyslovuje svůj názor na užívání dopingu, nelze tedy poznat, jestli ho přímo odsuzuje nebo ne. Zkoumá doping ze dvou hledisek, a to z hlediska trestní odpovědnosti dopingových hříšníků a hledá jejich psychologické motivy. Co se týče otázky trestu, staví se autor rozhodně proti, jeho hlavním argument je takový, že doping je považován pouze za ne zcela vhodný a nemorální způsob chování, určitou odchylku, což z něj však nedělá činnost, za kterou by měli být daní jedinci trestně stíháni.

Druhým problémem, na který se Lars Figura zaměřuje, je otázka, proč sportovci vlastně dopují. Zde jsou dvě hlavní příčiny. Ta první je jasná, touha být nejlepším je podle Figury v člověku pevně dána a pro úspěch je občas schopen udělat cokoli. Tou druhou je psychologický nátlak, ať už ze strany rodiny, přátel, sponzorů, ale v podstatě i sebe samých.

7.3 Jazyková stránka textu

Jelikož se jedná o vysokoškolskou závěrečnou práci, adresátem byla původně především akademická obec, práce nakonec vyšla jako knižní publikace, funkční

styl daného úryvku je tedy odborný. Okruh potenciálních adresátů tvoří především veřejnost zajímající se o psychologii a sport. Kniha je psána spisovnou němčinou/Hochdeutsch a její text je rozdělen do několika podkapitol a odstavců, ty jsou však v některých částech poměrně dlouhé a i slovní zásoba se již liší od předchozích textů, které byly určeny pro širokou veřejnost. Nachází se zde velké množství složitých slovních obrátů odpovídajících původu textu a faktu, že daná publikace byla vydána jako závěrečná práce při studiu práv. Tyto skutečnosti společně s velkým množstvím dlouhých souvětí a celkovou délkou vybraného textu jej dělají již poměrně náročným k porozumění. Text je koherentní, informace na sebe navazují a doplňují se. Slovní zásoba není odborná, ačkoliv se autor poměrně detailně pouští do několika specifických odvětví, jakými jsou psychologie či kriminalistika. Výňatek neobsahuje cizojazyčná slova, pouze slova přejatá z cizích jazyků a tak běžně používaná v denní mluvě (*das Hobby, das Risiko, der Faktor*).

7.4 Vybrané gramatické jevy

„*Das Doping in seinem allgemeinen Verständnis stellt sich als soziales Phänomen dar.*“

seinem = zájmeno přivlastňovací ve 3. pádě/Possesivpronomen im Dativ

darstellen = sloveso s odlučitelnou předponou (dar-stellen)

das Phänomen = podstatné jméno převzaté z cizího jazyka¹⁶, konkrétně z latiny

„*Die Formen des Dopings scheinen schier unerschöpflich.*“

die Formen = podstatné jméno v množném čísle/Substantiv im Plural

---

¹⁶ Přeloženo z: Phänomen. In: *www.duden.de* [online]. 2013 [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: <http://www.duden.de/rechtschreibung/Phaenomen>

des Dopings = podstatné jméno v 2. pádě/Substantiv im Dativ

unerschöpflich = negace přídavného jména za pomoci přáfixu un- (neomezené)

„Wenn Doping nicht verboten ist, stellen dopende Sportler auch *kein* Problem *für* den Wettkampfsport dar.“

wenn = spojka/temporale Konjunktion

kein =zájmeno neurčité/Indefinitpronomen

für = předložka se 4. pádem/Akkusativpräposition¹⁷

8. Analýza textu autorky Christine Marsh

8.1 Obsahová analýza

Pro následující analýzu jsem si vybral část knihy německé autorky Christine Marsh s názvem „*Doping im Breitensportbereich: Am Beispiel einer Internetanalyse eines Kraftsportforums*“. Konkrétně se jedná o čtvrtou kapitolu této knihy¹⁸.

*Autorka Christine Marsh se narodila v roce 1972 ve městě Altena ve Vestfálsku. Po úspěšném vyučení se zdravotní sestrou a ergoterapeutkou ukončila v roce 2010 studium Sociálních prací. Jako licencovaná trenérka aerobiku a pilates dlouho získávala zkušenosti z oblasti zdraví a rekreačního sportu.*¹⁹ Toto ji motivovalo k napsání knihy zabývající se rozšířením dopingu mezi rekreační sportovce, bude se tedy jednat o trochu jiný pohled na dopingovou problematiku než v předchozích textech.

---

¹⁷ Präpositionen. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: <http://de.wikipedia.org/wiki/Pr%C3%A4position>

¹⁸ text viz příloha V

¹⁹ Přeloženo a volně parafrázováno z: Christine Marsh - *Doping im Breitensportbereich: Am Beispiel einer Internetanalyse eines Kraftsportforums*. In: *Www.diplomica-verlag.de* [online]. 2012 [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: http://www.diplomica-verlag.de/soziologie_21/doping-im-breitensportbereich-am-beispiel-einer-internetanalyse-eines-kraftsportforums_154300.htm

O problematice dopingu ve sportu již bylo napsáno velké množství knih a provedeno mnoho průzkumů, naproti tomu užívání dopingu v rekreačním sportu se mnoho autorů nezabývá. Christine Marsh představuje jednu z výjimek a i proto byla část její knihy vybrána k analýze v této práci.

Čtvrtá kapitola, která byla vybrána k rozboru, se dělí na dvě hlavní části: první část se, jak již můžeme poznat z nadpisu, bude zabývat porovnáním drogové závislosti a užívání dopingu. V úvodu autorka předkládá výsledky průzkumu, které přichází s poměrně vážným problémem. Tím je fakt, že až 80% dětí a mladistvých není spokojeno se svým tělem („*Bei einer Studie von Millhoffer waren 80% der befragten Kinder und Jugendlichen mit ihrem Körper unzufrieden*“). A stejně jako ve sportu, i co se týče vlastního těla, jsou lidé často schopni udělat cokoli pro zlepšení, a to klidně za pomoci drog či zneužívání nadměrného množství léků. Podle dalšího průzkumu toto není způsobeno individuálním vývojem jedince, ale příčina je v postupných, čím dál tím větších požadavcích a nátlacích okolí a potřeba přizpůsobit se. A řešením mnohých může být „zázračný“ prostředek, či pilulka, které v dnešním světě představují řešení téměř každého problému. Zkušenosti s drogami či s léky z mládí mohou vést velmi často k dopingu během sportovní kariéry. Stejně jako u drog či závislosti na lécích se odhodlání k užívání dopingu u jedince postupně zvyšuje. V následujících řádcích autorka popisuje nejzávažnější důvody, kvůli kterým mladiství sahají po drogách a poté přichází se společnými důvody pro užívání dopingu, drog a závislostí, jako je například snaha vyhnout se zklamání či porážce, nebo snaha vyhnout se nepříjemným situacím. Společným jmenovatelem všech příčin je však situace ve společnosti a nedostatek jejího rozvoje. Následují výsledky studie z roku 2002 provedené sportovním lékařem Heiko Striegelem, podle které je pro veřejnost užívání dopingu menším problémem než drogová závislost („...*dass in den untersuchten Probandenkollektiven die Einnahme von Dopingsubstanzen als weniger problematisch angesehen wird als der Konsum illegaler Drogen*.“), při čemž dodává, že pro rekreační sportovce v podstatě není problém se přiznat k užívání dopingu, na rozdíl od vrcholových sportovců, jimž by mohly hrozit sankce a jsou pod velkým tlakem společnosti.

Jakékoliv podezření může mít fatální následky na kariéru sportovce. Kapitola je zakončena názorem, že ačkoliv doping a drogy nejsou to samé, v mnoha věcech jsou si minimálně podobné a opatření proti jejich užívání by měla být na stejné úrovni.

Následující podkapitola s názvem „*Doping im Breitensportbereich*“, tedy „*Doping v rekreačním sportu*“ už se bude zabývat výhradně užíváním zakázaných látek ve sportu. V úvodu popisuje autorka Christine Marsh pozitivní vlivy sportování na lidské tělo, tvrdí však, že sport samotný bohužel není imunní vůči okolním a společenským vlivům a následkům snahy o posouvání lidských hranic, které se netýká jen vrcholového sportu, nýbrž i sportu rekreačního. Hlavní důvod pro to je zde udáván tak, jako v předchozím, čtvrtém textu Larse Figury – touha po tom být lepší a odlišit se od ostatních, a především tlak okolí a jeho požadavky na to, být lepší. Dále nám autorka předkládá přirovnání situace z běžného života, jež představuje obchodník, který je nachlazený a potřebuje uzavřít důležitý obchod, a je tedy donucen vzít si lék proti bolesti se situací sportovce, jež může být v podstatě podobným způsobem donucen k užívání zakázaných látek. Rozdíl je pouze v tom, že sportovce nutí touha po úspěchu a strach z prohry. A to platí jak u vrcholových, tak u rekreačních sportovců. U rekreačních sportovců je tato volba podpořena faktem, že nejsou vázáni žádnými smlouvami a nehrozí jim dopingová kontrola ani žádný trest. Volba je tedy čistě na nich, zdravotní rizika si samozřejmě nesou sami.

8.2 Shrnutí

Text autorky Christine Marsh z knihy „*Doping im Breitensportbereich: Am Beispiel einer Internetanalyse eines Kraftsportforums*“ je rozdělen na dvě hlavní části, přičemž v první z nich se autorka zabývá především problematikou užívání dopingu ve smyslu porovnání daného fenoménu s ostatními lidskými zdraví škodlivými závislostmi a hledáním jejich společných znaků.

Text obsahuje v úvodní části vysvětlení možných společných příčin těchto nešvarů, vzájemné propojení těchto závislostí a také cestu od nadměrného užívání

léků až k drogové či dopingové závislosti. Dále nám předkládá rozdíly mezi užíváním dopingu v profesionálním sportu a mezi rekreačními sportovci, a především rozdíl k přístupu k dopingu či rozdíl v náročnosti zjišťování konkrétního množství uživatelů těchto látek mezi rekreačními a profesionálními sportovci.

V druhé části textu se již autorka zabývá výhradně rozšířením dopingu mezi rekreační sportovce, příčinami (honba za dokonalým tělem, touha vypadat jako vzor z časopisu, či tlak okolí). Dále jsou v textu vysvětleny zásadní rozdíly, podle nichž rozlišujeme rekreačního sportovce od profesionálního. V závěru přichází upozornění na nebezpečí a zrádnost rozšíření užívání zakázaných látek mezi sportovci a autorka také poukazuje na chybějící kontroly a celkově nedokonalý systém boje proti tomuto závažnému problému.

Její přístup k dopingové problematice je tedy značně kritický, od ostatních autorů se liší sférou zájmu, již nejsou pouze profesionální sportovci, kterým se věnuje největší pozornost, ale jsou jimi sportovci rekreační, u nichž není přístup společnosti zdaleka tak kritický jako u profesionálních sportovců, kteří přijdou do styku s dopingem.

8.3 Jazyková stránka textu

Jedná se o výňatek z knihy, text je psán spisovnou němčinou/Hochdeutsch a neobsahuje žádný dialekt. Jedná se o čtvrtou kapitolu z knihy a je rozdělena na dvě hlavní části, které jsou rozděleny podnadpisy. Text samotný je rozdělen do odstavců a informace v něm na sebe navazují. Ani tento výňatek neobsahuje žádnou odbornou terminologii a tudíž ani odborné znalosti dané problematiky. Autorka se několikrát odvolává na cizí studie, jejichž výsledky podkládá své teze (např. v úvodní části uvádí výsledky průzkumu, z nějž vzešla informace, že 80% mladistvých není spokojeno se svým tělem, atd.). Slovní zásoba daného textu není příliš složitá a k překladu a k porozumění nám stačí klasický překladový slovník. Výjimku tvoří přímá řeč psaná v anglickém jazyce (*„It appears that childhood and adolescence are periods in which emotion-focused coping skills are acquired and*

their use is increased“), která je opět převzata od jiných autorů, jmenovitě Hurrelmann a Nordlohne, kteří jsou ihned za touto větou uvedeni, či opět vsuvka v anglickém jazyce na začátku druhé části textu (sense of coherence : SOC). V textu se nachází mnoho kratších či delších souvětí, jsou však psána velmi srozumitelně a jejich délka nepředstavuje problém pro překlad či porozumění.

8.4 Vybrané gramatické jevy

Jak již bylo uvedeno v závěru předchozího odstavce, text obsahuje velké množství souvětí, proto bych se pokusil několik vybraných analyzovat, určit druhy vedlejších vět atd.

„Anhand dieser Ausführung ist zu erkennen, dass trotz einiger Unterschiede in Ursachen und Verlauf sich deutliche Parallelen zwischen Doping bzw. Substanzenmissbrauch und Drogenkonsum zeigen.“

Hlavní věta/Hauptsatz	= „Anhand dieser Ausführung ist zu erkennen,...“
Minimalsatz	= Es ist zu erkennen
Podmět/Subjekt	= neurčitý, es
Prísudek/Prädikat	= ist zu erkennen
Věta vedlejší/Nebensatz	= „...dass trotz einiger Unterschiede in Ursachen und Verlauf sich deutliche Parallelen zwischen Doping bzw. Substanzenmissbrauch und Drogenkonsum zeigen.“
Druh vedlejší věty/Nebensatz	= podmětná/Subjektsatz
Minimalsatz	= die Parallelen zeigen sich
Podmět/Subjekt	= die Parallelen
Prísudek/Prädikat	= zeigen sich

„Hurrelmann und Nordlohne weisen darauf hin, dass der Konsum von Arzneimitteln bei Jugendlichen deutlich ansteigt, die über schulische

Leistungsschwierigkeiten und die Sorge berichten, an den elterlichen oder den selbstgesetzten Erwartungen und Zielen für die Schullaufbahn zu scheitern.“

Hlavní věta/Hauptsatz	= „Hurrelmann und Nordlohne weisen darauf hin,...“
Minimalsatz	= Hurrelmann und Nordlohne weisen hin
Podmět/Subjekt	= Hurrelmann und Nordlohne
Přísudek/Prädikat	= hinweisen
Věta vedlejší/Nebensatz	= „...dass der Konsum von Arzneimitteln bei Jugendlichen deutlich ansteigt,...“
Druh vedlejší věty	= předmětná/Objektsatz
Minimalsatz	= der Konsum ansteigt
Podmět/Subjekt	= der Konsum
Přísudek/Prädikat	= ansteigen
Věta vedlejší/Nebensatz	= „...die über schulische Leistungsschwierigkeiten und die Sorge berichten,..“
Druh vedlejší věty	= přívlastková/Adverbialsatz
Minimalsatz	= die (Jugendliche) berichten
Podmět/Subjekt	= die (Jugendliche)
Přísudek/Prädikat	= berichten
Věta vedlejší/Nebensatz	– „...an den elterlichen oder den selbstgesetzten Erwartungen und Zielen für die Schullaufbahn zu scheitern.“
Druh vedlejší věty	= předmětná/Objektsatz
Minimalsatz	= Erwartungen und Zielen zu scheitern
Podmět/Subjekt	= Erwartungen und Zielen
Přísudek/Prädikat	= zu scheitern

9. Analýza textu Kaie U. Gregora

9.1 Obsahová analýza

K dalšímu rozboru byla vybrána část textu²⁰ z knihy „*Was ist Doping: Fakten und Probleme der aktuellen Diskussion*“ („*Co je doping: Fakta a problémy současných diskuzí*“). Autorem této knihy je profesor berlínské univerzity Kai U. Gregor, M.A., z oddělení pro filosofii, literární-, vědeckou- a technickou historii (*Institut für Philosophie, Literatur-, Wissenschafts- und Technikgeschichte*). Kai U. Gregor se narodil 19.9.1975 v Iserlohn.²¹ Pro analýzu byla určena kapitola s názvem „*Ansatzpunkte der Philosophie im Problemfeld Doping*“ („*Otázka filosofie v problémové oblasti dopingu*“). Již z tohoto názvu je zřejmé, že se autor bude zabývat vztahem mezi filosofií a dopingem.

Text je rozdělen na tři části oddělené vlastními podnadpisy. První část tvoří úvod do celé problematiky. Autor na začátku uvádí, že doping není pouze problémem sportu samotného, nicméně hlavní pojmy vymezující problémovou oblast dopingu, jako například zvyšování výkonu, zdraví, fair-play, posouvání vlastních hranic či přirozenost, jsou výrazy, které v dnešní době zasahují téměř do všech oblastí moderní společnosti. Podle toho je také potřeba k dopingem náležitě přistupovat. Již v této úvodní části se můžeme setkat se zřetelnou odlišností od ostatních textů – ta je tvořena především slovní zásobou a terminologií z oboru filosofie (např. *kritisch-integrative Reflexion der Philosophie, normativ-ästhetische Problemkomplex*).

Druhá podkapitola nese název „*Das Problemfeld Doping und der ‚große Sport‘*“ (v překladu „*Dopingová problematika a ‚velký sport‘*“). Autor začíná úvahou nad tím, co vlastně dopingová problematika představuje. Doping je podle něj v současnosti pro společnost problémem týkajícím se hlavně sportu, vycházejícím však ze vztahu sportu ke společnosti samotné, ke kultuře, hospodářství, politice, médiím, právu a vědě. Nastává tedy otázka, kde tento vztah,

---

²⁰ text viz příloha VI

²¹ Přeloženo a volně parafrázováno z : Kai U.Gregor. In: *www.a-priori.eu* [online]. 2013 [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: <http://www.a-priori.eu/person/5>

tato spojitost vzniká. Úkolem filosofie je toto odhalit a doping komplexně, tedy ze všech úhlů rozebrat. Za tímto účelem autor Kai Gregor předkládá deset nejdůležitějších, spolu souvisejících otázek, týkajících se problematiky dopingu (viz text v příloze č. 4), které si musíme položit, chceme-li se v této problematice orientovat, porozumět jí a případně přispět k jejímu řešení. Jednotlivé otázky v této práci nebudu rozebírat, pro krátké shrnutí bych uvedl několik pojmů, které se objevovaly i v ostatních textech obsažených v této práci. Těmito pojmy jsou například *Leistungsteigerung* (zvyšování výkonu), *Hochleistungssport* (profesionální sport), *Chancengleichheit* (rovnost příležitostí, vyrovnanost šancí), *Genetik* (genetika), *Sauberkeit* (čistota), *Glaubwürdigkeit* (důvěryhodnost), *Natürlichkeit* (přirozenost), *Dopingmittel* (dopingový prostředek), *Dopingsünder* (dopingový hříšník), *Aufnahme eines Mittels* (požití zakázaného prostředku), *Fairness* (férovost), *Gesundheit* (zdraví) či *Spitzenleistungen* (špičkové výkony). Pochopení dopingu závisí na vysvětlení těchto základních pojmů. Kromě těchto pojmů však záleží také na přístupu a pochopení společnosti. Dále autor komentuje tyto pojmy, objevuje se zde však velké množství filosofické terminologie, jež dělá obzvlášť tuto pasáž textu velmi obtížnou k porozumění.

Následující kapitola nese název „*Ansatzpunkt der Philosophie*“ („*Výchozí bod filosofie*“). V úvodu je předložen stěžejní pojem kritického a zásadního střetnutí s problémovou oblastí dopingu, jímž je pojem normativita (předpisování určitých způsobů chování a jednání a zavrhování jiných)²² a vědecké stanovisko. V podstatě jde o rozdílné úhly pohledu a zkreslení přístupu k problematice dopingu. Pokud se jedná o vrcholový sport, záleží na tom, o co by v něm mělo jít, co je jeho podstatou a jaký by vlastně měl být, co od něj společnost očekává. Filosofie se totiž nezabývá tím, jaký sport je, nýbrž jaký sport chceme. Pro odpověď potřebujeme určité hodnotící měřítko. Náзор, jaký by vrcholový sport mohl být a jaký být musí. Veškeré hodnocení a kritika vychází z určitého přesvědčení a veškeré úhly pohledu

---

²² Normativita. In: www.slovník-cizich-slov.cz [online]. 2015 [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/normativita>

jsou preskriptivní (vše musí být podle očekávání a podle předpisů²³). To platí především pro názory na lidské chování, v tomto konkrétním případě na chování sportovců. V podstatě jde o fakt, že chybí ohraničení normativního názoru na sport, tedy to, jaký by měl být a jaký společnost chce. Je tedy potřeba zaujmout konkrétní stanovisko ke sportu a rozřešit rozpolcenost a rozpory v problematice dopingů.

Autor předkládá dva příklady, které ukazují nejasnosti ohledně dopingů. Jako první použil definici Herberta Haaga, podle něž je sport zvláštní formou projevu lidského pohybu. Stanovení cíle, všichni zainteresovaní lidé, čas i určité místo představují rozmanitost tohoto společenského jevu. Sport je projevem lidského výkonu a podléhá proto typickým tendencím kulturních výkonů, jako jsou idealizování, profesionalizace, organizace či pedagogika. Ve sportu se projevují také kulturní rozdílnosti, které mohou tuto rozmanitost dále rozšiřovat. Z těchto důvodů nelze odpovědět na otázku, jaký by sport měl či neměl být. Nejasné a odporující vysvětlení pojmu sportu tvoří ve skutečnosti základ sportovního práva, politiky a antidopingového programu Světové antidopingové organizace. Tyto nejasnosti můžeme objevit také v základní myšlence světového antidopingového kodexu. Zde se musíme ptát na to, mají-li určité hodnoty nějakou hierarchii a rozdílnou váhu, nebo jde pouze o prostý výčet. O tom se antidopingový kodex nezmiňuje. Neexistuje žádná teorie, která by byla schopna zvláštní svět vrcholového sportu přirovnat k hodnotám, které platí jako hodnoty i v běžném životě. Pokud by se ukázalo, že dnešní sport může být pouze amatérský z důvodu ekonomických vlivů ničících sportovního ducha, úkol filosofie by tímto skončil.

9.2 Shrnutí

Hlavním tématem textu autora Kaie U. Gregora byl vztah mezi dopingem a filosofií. Výňatek je rozdělen na tři hlavní části, první část představuje určité představení celé problematiky dopingů v současnosti. V následující kapitole se již zabývá autor konkrétním problémem, jenž zde představuje propojení dopingů

---

²³ Co je to deskriptivní a preskriptivní?. In: *Www.ontola.com* [online]. 2015 [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: www.ontola.com/cs/di/co-je-to-deskriptivni-a-preskriptivni

ve sportu s různými odvětvími kultury a snaží se toto propojení odůvodnit a najít příčinu jeho vzniku. Za tímto účelem Kai Gregor předkládá deset základních otázek, na které musí být odpovězeno, chceme-li pochopit celou podstatu této problematiky. Ve třetí, závěrečné části je hlavním tématem přístup společnosti k dopingu z pohledu filosofie. Ta se zabývá především tím, jaký sport vůbec společnost chce, nikoliv tedy tím, jaký sport ve skutečnosti je. Podle autora jsou veškeré přístupy preskriptivní, tedy založené na faktu, že vše musí být tak, jak si to představujeme, a jakékoliv odchylky jsou špatné. Chybí tedy jakékoliv ohraničení názoru, jaký by měl být přístup k této problematice. Na závěr jsou ještě předložena určitá fakta, díky nimž je toto ohraničení a sjednocení přístupu tak složité a téměř nemožné.

9.3 Jazyková stránka textu

Adresátem tohoto textu byla především filosofická obec, čemuž odpovídá i použitý jazyk a především odborná terminologie. Funkční styl textu je odborný. V kombinaci s délkou textu a jednotlivých souvětí se z tohoto textu stal zdaleka nejsložitější k porozumění, a to jak textu, tak celému kontextu. Okruh potenciálních čtenářů je tak použitím odborné terminologie výrazně zúžen. Většinu výrazů můžeme nalézt v běžném překladovém slovníku, narazíme však také na termíny, které se ve slovníku neobjevují a jejich význam musí být vyhledán v odborných publikacích či výkladových internetových stránkách (např. termíny „*Normativität*“, „*Perspektivität*“, „*eine empirische Deskription*“, „*die Ambivalenz*“, atd.). Celá kniha je psána spisovnou němčinou/Hochdeutsch a neobsahuje žádné regionální dialekty. Daný text je rozdělen do několika kapitol, v konkrétním úryvku se jedná o tři podkapitoly. Text je koherentní, informace na sebe vzájemně navazují. Ve druhé části autor předkládá výpis deseti otázek, které si musíme položit, chceme-li porozumět dané problematice, tyto otázky jsou přehledně vypsány a očíslovány, orientace mezi nimi je tedy velice dobrá a celému textu toto rozdělení přidává na přehlednosti.

9.4 Vybrané gramatické jevy

„In der vorliegenden Studie wird das Problemfeld Doping aus philosophischer Perspektive untersucht.“

vorliegenden = přechodník přítomný/Partizipial-Attribut (v předkládané)²⁴

wird untersucht = přísudek v budoucím čase v trpném rodě/das Prädikat im Futur im Passiv (bude analyzován)²⁵

die Perspektive = slovo latinského původu/das Wort ursprünglich aus Latein²⁶

das Problemfeld = podstatné jméno vytvořené kompozicí/die Komposition (das Problem+das Feld)

„Nun handelt es sich bei den angezeigten, das Problemfeld Doping bildenden Begriffen, um relativ weiche empirische Begriffe, die sich schon aufgrund ihrer historischen Provenienz und Komplexität einer rein abstrakten Bestimmung versperren.“

nun = příslovce/das Adverb

sich = zvrtné zájmeno/das Reflexivpronomen

bildende = přechodník přítomný/Partizipial-Attribut (tvořící)

schon = příslovce/das Adverb

ihrer = zájmeno přivlastňovací/das Possessivpronomen

---

²⁴ Die Satzbausteine. In: www.udoklinger.de [online]. 2009 [cit. 2015-04-14]. Dostupné z:<http://www.udoklinger.de/Deutsch/Grammatik/Syntax2.htm>

²⁵ Příčestí. In: www.nj.cz [online]. 2010 [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: <http://www.nj.cz/slovesapricesti.html>

²⁶ Perspektive. In: www.duden.de [online]. 2014 [cit. 2015-04-14]. Dostupné z:<http://www.duden.de/rechtschreibung/Perspektive>

10. Analýza textu Matthiase Heitmanna

10.1 Obsahová stránka textu

Autorem posledního textu²⁷, jemuž se v této práci budu věnovat je Matthias Heitmann (narozen 27.4.1971 ve Frankfurtu nad Mohanem. Jedná se o autora, který se zabývá širokým spektrem témat (například vzdělávání, historie, emancipace, politika, sport, atd.).²⁸

Pro analýzu byla vybrána část textu z jeho knihy „*Mythos Doping*“ („*Mýtus doping*“), konkrétně několik stran z úvodu této knihy, jedná se o druhou kapitolu s názvem „*Mythos Doping – Kernthese*“ (tedy „*Mýtus doping – základní teze*“).

V úvodní části nás autor informuje, o čem bude daná publikace pojednávat a co je jejím cílem. Bude se jednat o příspěvky k tomu, jak by měla vypadat diskuze týkající se propojení zakázaných látek a metod ve sportu a jak by celkově přístup společnosti k této problematice měl být rozumně řešen. Poté se autor již pouští do zkoumání a začíná vlastním pohledem na to, co je to vůbec doping.

Doping je podle Matthiase Heitmanna mýtus, ne však ve smyslu toho, že by neexistovalo spojení výkon podporujících prostředků a tréninku. Podle něj by měla společnost, která požaduje smysluplné zacházení s vlastním tělem, léky a lidskou touhu po pokroku, upustit od matoucího označení pojmu doping. V tomto místě přichází s velmi kontroverzním doporučením, a prohlašuje: „*Doping freigeben!*“ („*Povolte doping!*“). Díky tomu by se z dopingu stala obsahově jasně definovaná kategorie. Rozdíl mezi odpůrci a zastánci dopingů je pouze v otázce zacházení s pojmem označujícím určitý způsob chování, které by se podle jedné skupiny mělo zakázat, a podle druhé není rozumně odstranitelné. Odpůrci jsou nakonec obě tyto skupiny. V čem se tyto skupiny shodují, je morální hodnocení dopingů, když jde o otázku jeho povolení. Autor zde uvádí několik různých přístupů a hodnocení, jako například: „*Wenn alle dopen, ist der Sport wenigstens wieder fair*“ („*Když dopují všichni, sport je přinejmenším opět férový*“), „*Erwischt werden ohnehin nur die*

---

²⁷ text viz příloha VII

²⁸ volně parafrázováno z: Autor. In: www.zeitgeisterjagd.de [online]. 2014 [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: <http://www.zeitgeisterjagd.de/rubrik/autor/#.VS1yP9ysUI9>

Dummen“(„*Odhalit se nechají jen ti hloupi*““) či „*Betrügen liegt in der menschlichen Natur*“(„*Podvádění je v lidské povaze*““). Společně mají tyto postoje to, že doping je na jednu stranu jasně načrtnutou skutečností, na druhou stranu by však bylo dobré žít ve světě bez dopingu, ačkoliv se to jeví iluzorně. Obě tyto dvě skupiny jsou si také až nečekaně blízké náhledem na tuto problematiku. Ani většina antidopingových aktivistů totiž není idealisty. A oběma stranám je tedy jasné, že boj proti dopingu je nekonečnou cestou s pouze pár drobnými výhrami v podobě odhalení dopujících sportovců s doufáním, že se tím celá situace může zlepšit. A kvůli této víře jsou někdy schopni dopingové hříšníky pronásledovat až fanaticky a vrcholové sportovce podrobují až přehnanému systému dopingových kontrol.

Většina dopingových odpůrců taktéž až cynicky tvrdí, že doping by neměl být kriminálním činem, vzhledem k tomu, že se jedná o problém, který se nedá vyřešit a měl by se tím na tento problém tedy změnit pohled. Autor zde uvádí, že s tímto názorem souhlasí, nicméně za pomoci cynismu se podle něj svět nikdy k lepšímu nezměnil. Na rozdíl od těchto odpůrců však Matthias Heitmann tvrdí, že pod pojmem doping si sice představí užívání nepřirozených látek či metod, které slouží ke zvýšení lidského výkonu, na druhou stranu však pro něj doping nepředstavuje nic podezřelého a nesdílí tak morální podrážděnost s odpůrci. A toto tvrzení podkládá větou o tom, že přeci každý z nás permanentně dělá nepřirozené věci a bere různé léky a přípravky za účelem zlepšení vlastního života. Ihned předkládá několik otázek k zamyšlení: Kde a z jakého důvodu vzniká hranice mezi akceptovatelným a neakceptovatelným používáním metod na zvýšení výkonu? Co tvoří kritéria pro toto? A proč se mění? Jako důkaz této postupné změny autor uvádí užívání kofeinu, který byl ještě před pár lety na seznamu zakázaných látek. Byl tedy i on dopujícím člověkem a podvodníkem, pokud nemohl žít bez svého espressa?

Celý text uzavírá autor Heitmann konstatováním, že přeci každý občan smí dopovat – ať se jedná o politika, vědce, operního zpěváka atd. Každý z německých občanů během roku mnohokrát dopuje, není za to však potrestán. To však neplatí pro přibližně tři tisíce německých sportovců, kteří jsou ve špičkovém týmu a

podepsáním dokumentu se zavázali k tomu, že dopovat nebudou. Proč ale tyto „zaměstnanecké zákazy“ neplatí i pro muzikanty, literáty, vědce, politiky či žurnalisty?

10.2 Shrnutí

Druhá kapitola knihy „*Mythos Doping*“ od německého autora Matthiase Heitmanna se věnuje problematice dopingu a užívání zakázaných látek z pohledu osoby, která otevřeně zastává názor doping povolit a netrestat jeho užívání, což je hlavním rozdílem proti textům ostatních autorů. Jako důvody pro toto tvrzení uvádí především rozpory v přístupu k samotnému pojmu „doping“, kde jak příznivci i odpůrci dopingu by byli rádi, kdyby se ho podařilo zcela vymístit, na druhou stranu jsou si však všichni vědomi toho, že to bohužel není možné. Hlavním rozdílem v přístupu odpůrců a zastánců dopingu je hlavně morální náhled na problematiku, podle odpůrců je prostě jen o to, že se jedná o špatnou činnost odporující etice. Podle Heitmanna by povolení dopingu pomohlo k jeho jasnější definici.

Jako další z argumentů pro povolení dopingu uvádí autor Matthias Heitmann skutečnost, že přeci každý z nás během roku několikrát „dopuje“ a zlepšuje jak své zdraví, tak i své výkony různými druhy podpůrných prostředků, ať už se jedná o léky či o pouhou kávu. Heitmann je tedy naprosto jasně pro povolení dopingu a celý text zakončuje ještě jednou myšlenkou o tom, že v podstatě každý občan smí beztrestně dopovat, jedinou výjimku však tvoří několik tisíc vrcholových sportovců, pro které je situace, kdy jsou odhaleni z užívání zakázaných látek o to složitější.

10.3 Jazyková stránka textu

Adresátem tohoto textu je veřejnost zajímající se o problematiku dopingu, text je psán spisovnou němčinou/Hochdeutsch a neobsahuje žádnou odbornou terminologii, pro jeho překlad nám postačí obyčejný překladový slovník. Funkční styl textu je odborný. Text není nijak rozsáhlý, díky své délce tří stran a především díky rozdělení do poměrně krátkých odstavců je velice dobře srozumitelný a

přehledný. Text je v několika místech přerušen přímou řečí, kde autor nejprve prezentuje svůj názor a doporučení, které zní povolit doping, poté v následujícím odstavci představuje názory veřejnosti, kterými obhajuje toto tvrzení. Přímá řeč přidává textu na určité atraktivitě a díky tomu, že jde o určité přerušení jednotvárného textu plného faktů a informací, přitahuje čtenářovu pozornost. V pátém odstavci autor používá pro zpestření přirovnání (*„Auch Anti-Doping-Aktivisten sind mehrheitlich keine Idealisten: Ihnen ist in der Regel durchaus bewusst, dass der Kampf gegen „Doping“ ein ewiges Katz-und-Maus-Spiel ist und bleiben wird, in dem immer nur Etappensiege errungen werden können.“* – boj proti dopingů je věčnou hrou kočky s myší). Text je psán v přítomném čase/Präsens a je koherentní, informace na sebe vzájemně navazují a doplňují se, autor nepřeskakuje od tématu k tématu.

10.4 Vybrané gramatické jevy

„Dieses Buch möchte Anregungen liefern, wie eine Diskussion über die Verwendung leistungssteigernder Substanzen und Methoden im Sport konstruktiver geführt werden und wie ein vernunftorientierter gesellschaftlicher Umgang mit diesem Thema aussehen könnte.“

Anregungen = podstatné jméno v množném čísle/Substantiv im Plural

möchte = sloveso v podmiňovacím způsobu/das Verb im Konjunktiv I. (chtěla by)

könnte = sloveso v podmiňovacím způsobu/das Verb im Konjunktiv I. (mohla by)

mit = předložka se 3.pádem/eine Akkusativpräposition (s)

geführt werden könnte = přísudek v budoucím čase v passivu/Prädikat im Passiv im Futur (mohla by být vedena)

aus/sehen = sloveso s odlučitelnou předponou/das Verb mit dem trennbaren Präfix (vypadat)

„*Gefühlsmäßig stehe ich eigentlich den Dopinggegnern ein wenig näher.*“

näher = 2.stupeň přídavného jména/Adjektiv im Komparativ

der Dopinggegner = podstatné jméno vzniklé kompozicí/die Komposition – das Doping + der Gegner (odpůrce doping)
= podstatné jméno v množném čísle ve 4.pádě/das Substantiv im Plural im Akkusativ

11. Porovnání všech německy psaných textů o dopingu

V následující části této práce bych se chtěl věnovat srovnávání všech textů, použitých a analyzovaných na předchozích stránkách. Cílem je zjistit, v čem se shodují či liší, a to jak po stránce jazykové, tak především po stránce obsahové, jak se liší komunikační strategie všech autorů a jejich přístup a postoj k problematice dopingu.

U prvních tří německy psaných textů se jednalo o zprávy nacházející se na internetových stránkách online deníků. Z hlediska použitého jazyka jsou tedy tyto texty v podstatě shodné, jedná se o denní zpravodajství v sekci sportu, které by mělo být krátké, věcné, srozumitelné, aktuální a nemělo by obsahovat žádnou odbornou terminologii. V případě, že by byla obsažena terminologie nebo například veřejnosti ne zcela známé zkratky (tak jako tomu bylo u prvního použitého textu), jsou tyto termíny v textu vysvětleny, problémy s porozuměním tedy v tomto případě nemá ani laická veřejnost. Jak již bylo uvedeno, tyto texty nejsou příliš rozsáhlé a uvádějí pouze ty nejdůležitější informace a autoři se nepouští do podrobného zkoumání dané problematiky. Všechny tyto tři texty z odvětví žurnalistiky mají velice podobnou strukturu, každý z nich má nejprve krátký nadpis, který má upoutat pozornost čtenáře a za nadpisem následuje krátký text představující problematiku či situaci, které se bude autor v následujících řádcích věnovat. Rozsah těchto podnadpisů zpravidla nepřesahuje délku pěti řádků.

U ostatních čtyř textů se již jedná o výňatky z knih zabývajících se problematikou dopingu, použitý jazyk se tedy již liší a texty již nejsou díky své odbornosti zaměřeny na laickou veřejnost. Adresátem těchto textů tedy již není libovolný čtenář, nýbrž čtenář orientující se v konkrétním oboru a zajímající se o problematiku dopingu z hlediska tohoto daného oboru. Například u čtvrtého textu, jehož autorem je Lars Figura, se jedná o text knihy, která byla vysokoškolskou závěrečnou prací při studiu práv, obsahuje tedy právnické termíny a rozebrán je zde vztah mezi dopingem a psychologíí z právnického hlediska. Tento fakt dělá text obtížnějším k porozumění. V porovnání se šestým textem, jehož autorem je Kai U.

Gregor však text nepředstavoval až takové problémy co se týče překladu. Tento text zabývající se dopingem z filosofického hlediska byl pro mne zdaleka nejobtížnější a jeho překlad byl i vzhledem k faktu, že se jednalo o nejdelší úryvek z celé práce, zdaleka nejobtížnější. Terminologie bylo v tomto textu použito velké množství a vyhledávání přesného překladu bylo také velice složité.

Rozsah těchto textů je v porovnání s novinovými články mnohem větší a problematika je rozebrána detailněji a z více úhlů, často zde dochází také k citacím a používání cizích studií za účelem většího upřesnění předkládaných názorů. Liší se také struktura použitých souvětí, která jsou u zpráv z online deníků co nejkratší, díky čemuž se v nich čtenář lépe orientuje, u odborných textů je již vyžadována větší soustředěnost čtenáře a použitá souvětí se mohou skládat z vyššího počtu vedlejších vět. Jelikož se jedná o texty publicistické a odborné, všechny použité úryvky byly psány spisovnou němčinou a neobsahovaly žádné regionální dialekty.

Nyní se budu soustředit na obsahovou stránku textů a rozdíl v přístupu k dopingové problematice u několika autorů. U prvního publicistického textu nenalzáme žádný názor autora na událost, k níž se vyjadřuje, jak již bylo uvedeno, cílem této zpráv je především věcně informovat o aktuální události a autor zde neuvádí žádný osobní názor. Již u následujícího druhého textu se však jedná o komentář, což znamená, že se bude jednat o text obsahující vlastní názor na předkládanou problematiku. V porovnání s prvním textem se již nejedná o problém dopingového odhalení jednotlivce, nýbrž celého systému z dob, kdy bylo Německo rozděleno na dvě části, a dodnes se mluví především o organizovaném dopingem ve Východním Německu. Autor se však zaměřuje na fakt, že ani ve Spolkové republice Německo nebyla o systematické dopování před rokem 1989 nouze a především upozorňuje na to, že by se tato problematika měla dále zkoumat a měla by se hledat veškerá pravda. Jeho přístup k dopingem je tedy negativní a doufá v čistý sport. V porovnání s následujícím komentářem autora Sebastiana Molla se jedná o přístup velice odlišný. Ten totiž dopingem neodsuzuje a je zastáncem názoru, že užívání zakázaných látek ve sportu je vlastně logické. U předchozího textu se

jednalo o jakousi kritiku systému ve sportu, zde jde spíše o kritiku společnosti a především jejího přístupu k dopingovým hříšníkům. Během těchto tří publicistických textů jsme se nesetkali s přístupem, který jsem uváděl v kapitole „*Doping a média*“. Tímto přístupem mám na mysli určité zveličování dané situace, nacházející se často v médiích při odhalení nového dopingového hříšníka, a za pomoci kterých se mnoho autorů snaží získat si čtenáře, i za cenu ne zcela pravdivých informací. Tyto senzace jsou ve společnosti poměrně oblíbené a tak tato metoda poměrně spolehlivě funguje, nehledě na to, že daný sportovec může být nevinný. Jak jsem však již uvedl, ani v jednom z těchto tří novinových článků se s tímto kontroverzním přístupem nesetkáme.

Nyní však již přecházíme k textům odborným. V dalším úryvku, jehož autorem je Lars Figura, se opět jedná o jiný přístup k problematice užívání zakázaných látek a autor zde hledá nejprve motivy vedoucí sportovce k této možnosti zvýšení výkonu, dále možné následky a také se zaměřuje na skutečnost, jak se mění vztah sportovce a jeho okolí, pokud se pro užívání dopingu rozhodne. Opět se zde tedy setkáváme tak jako u textu Sebastiana Molla především s morální stránkou této problematiky a rozborem celkového přístupu společnosti. Autor tedy hledá možné důvody vedoucí k užívání dopingu, jako hlavní uvádí fakt, že touha být stále lepší je zakořeněna v lidské povaze. I v tomto textu se autor na závěr pokouší najít možné řešení dopingové otázky. Úvahu o povolení dopingu však ihned zavrhuje. Jeho postoj je celkově neutrální.

Všechny tyto texty se zabývaly problematikou dopingu ve vrcholovém sportu, ať už z hlediska selhání jednotlivce, přístupu veřejnosti k této problematice a především k dopingovým hříšníkům, či kritiky celého systému ve sportu. Výjimku však tvoří text autorky Christine Marsh, která se ve své knize zabývala rozšířením dopingu mezi rekreační sportovce. A další rozdíl tvoří okruh jejího zkoumání, kdy porovnává doping s drogami. Tak jako u ostatních autorů se zde setkáváme s hledáním možných příčin užívání jak dopingu, tak i drog. Tak jako Lars Figura, i Christine Marsh uvádí jako hlavní příčinu lidskou touhu po tom být co nejlepší, což je v podstatě jeden z lidských pudů a těžce se proti němu můžeme bránit. Autorka

tento text pojala jako určité upozornění na fakt, že rozšíření dopingu mezi veřejnost je velice nebezpečné a kontroly jsou nedostatečné. Vrcholovému sportu se v textu nevěnuje, doping rozšířený mezi rekreační sportovce zde představuje hlavní jádro problému. Její postoj k dopingu je tedy také kritický a upozorňuje na nebezpečnost tohoto fenoménu, který se v poslední době stále více rozšiřuje.

I další text autora Kaie Gregora představoval zcela jinou sféru zájmu. Zkoumal problematiku dopingu z hlediska filosofie. Hlavním rozdílem v porovnání přístupu k dopingu tvoří podle Gregora skutečnost, že filosofie se zabývá tím, jaký sport společnost vlastně chce, nikoliv tím, jaký sport ve skutečnosti je. Podobné znaky s ostatními texty představuje část textu, v níž se autor zabývá opět přístupem společnosti k dopujícím sportovcům. Dále se zabývá například propojením dopingu s různými odvětvími kultury a snaží se o to, najít cestu ke zlepšení přístupu společnosti k dopingové problematice a její pochopení. Vlastního názoru autora Gregora se však čtenář v textu nedočká. Poté se již dostáváme k závěrečnému textu od Matthiase Heitmanna, ve kterém opět nalézáme rozdílný přístup. Autor otevřeně požaduje legalizování dopingu, a to především z důvodu, že zastánci i kritikové jsou si vlastně vědomi toho, že bojovat proti dopingu je v podstatě nekonečným procesem a že se nad ním ani zvítězit nedá. I zde se však objevuje úvaha nad morálním hodnocením užívání zakázaných látek společností a především autor předkládá myšlenku o tom, že vlastně každý z nás v dnešní době čas od času beztrestně dopuje, proč by tedy sportovci měli tvořit výjimku a být za tento čin trestáni?

Když tedy shrneme tyto poznatky, dojdeme k závěru, že v publicistických textech se nejčastěji setkáme se zprávami o aktuálních dopingových kauzách. Když se však zaměříme na odborné texty, přístupy autorů se liší a nalezneme zde několik různých postupů analyzování této problematiky, závisející na oboru, kterým se daný autor zabývá. Zde se jedná především o kritiku celého sportu jako systému či o kritiku společnosti a jejího přístupu k této problematice, a to zejména z etického hlediska. Autory můžeme jednoduše rozdělit na ty, kteří doping zásadně odmítají, dále na ty, kteří zaujímají neutrální stanovisko a pouze komentují fakta a v poslední

řadě na ty autory, kteří jsou pro povolení dopingu. Nejedná se však většinou o osoby hájící doping a jeho užívání, spíše o osoby, které zastávají názor, že rozšíření tohoto fenoménu se již dávno stalo nekontrolovatelným a je tedy nemožné proti němu bojovat, obhajují ho spíše z hlediska toho, že doping by se měl povolit a sportovcům by případně měli být k dispozici specializovaní lékaři. Jak ale uvádí ve čtvrtém textu Lars Figura, toto řešení také není nejšťastnější, ze sportu by se jednoduše mohly stát pouze závody o to, kdo bude lépe vybavený, respektive kdo si bude moci dovolit schopnějšího lékaře, který se bude starat o přísun uměle vytvořených látek do těla sportovce. Případně můžeme také narazit na autory, kteří jako důvod pro povolení dopingu uvádí nepochopení podstaty stíhání za užívání zakázaných látek.

Během těchto sedmi textů jsem tedy nenarazil na jediného autora, který by doping přímo podporoval. Například Matthias Heitmann je sice pro povolení dopingu a dopingové hříšníky chápe, netvrdí však, že je podle něj doping správný a nepodporuje užívání zakázaných látek. Když už se s jakýmkoliv pochopením setkáme, nakonec stejně autor obhajuje maximálně motivy vedoucí k možnému užití dopingu. Ze zdravotního i etického hlediska je v konečném efektu doping vždy věcí špatnou a podle toho by se s ním také mělo zacházet. Výjimku by případně mohly tvořit texty psané bývalými závodníky hlásícími se otevřeně k užívání zakázaných látek během jejich sportovní kariéry, tedy publikace těch, o kterých se v souvislosti s dopingem píše. Pokud sportovec doping někdy užíval a případně byl odhalen, může se stát, že se k němu bude kladně stavět i na veřejnosti a bude užívání zakázaných látek obhajovat. Texty od bývalých sportovců, u nichž byl doping odhalen, však nejsou součástí této práce a jedná se tedy pouze o mou domněnku.

Kdybychom se zaměřili na hledání rozdílů mezi německy a česky psanými texty, pravděpodobně jich příliš nenajdeme. Probírané téma je stejné, v případě aktuálních zpráv se obsah lišit nebude a v případě odborných textů se tak jako tak liší v závislosti na konkrétním autorovi a oboru, jímž se zabývá. Názory však budou

velice podobné, i mezi českými autory nalezneme odpůrce, příznivce i osoby stavějící se k dopingu neutrálně.

Závěr

V mé bakalářské práci jsem se zabýval obsahovou a jazykovou stránkou vybraných německy psaných textů od několika autorů zabývajících se problematikou dopingu a užívání zakázaných látek. Cílem bylo nalézt rozdílnost v přístupu a v prezentaci dané problematiky v německých médiích a v publicistice.

V úvodní části byl stručně představen fenomén dopingu, bylo vysvětleno co to doping vlastně je, jak se vyvíjelo užívání zakázaných látek a látky samotné v průběhu historie. V následující části jsem se věnoval vztahu mezi dopingem a médií, především z toho důvodu, že média mají klíčovou roli v otázce informování veřejnosti o nejnovějších dopingových případech či o pokroku v boji proti dopingem. Především otázka způsobu sdělování těchto informací je velice zásadní.

Následující část již tvoří stěžejní analýza vybraných německy psaných textů o dopingem, které jsou v příloze této práce. Celkově se jedná o sedm textů, během nichž se můžeme setkat s rozdílnými přístupy autorů k dopingem, či s rozdílným porovnáváním dopingem vůči oborům, o něž se autoři zajímají. Každý z těchto rozborů je rozdělen na několik částí. Úvodní část tvoří vždy analýza obsahové stránky textu a vyhledávání postoje autora k dané problematice, jíž se věnuje. U textů v příloze č. 4-7 jsem se rozhodl vzhledem k délce těchto textů tento obsah ještě stručně shrnout. Část následující tvoří vždy jazyková analýza textu, v níž jsem se věnoval použitému jazyku autora, byl upřesněn funkční styl textu a jeho struktura. V závěru každého rozboru jsem se ještě věnoval několika vybraným německým gramatickým jevům.

V analýze těchto sedmi výňatků se jednalo o různé přístupy k dopingem, jako například z hlediska psychologie, hledání motivů k užívání dopingem, jednalo se o kritiku společnosti či o porovnání dopingem s drogami či s jinými kulturními odvětvími. Jeden z textů samozřejmě také představovala krátká zpráva o dopingovém případě německého sportovce.

Po rozboru těchto sedmi textů přichází závěrečné shrnutí, v němž se dozvíme, jaké rozdíly se v německy psaných textech dají nalézt. Z hlediska

použitého jazyka rozdíly nejsou velké, tím nejvýraznějším je použití odborné terminologie u odborných textů. Po stránce přístupu k dopingů jsou však rozdíly větší. Během práce jsem se setkal se třemi postoji. Tím prvním je samozřejmě postoj neutrální, autor se nevyjadřuje pro ani proti dopingů, prostě pouze představuje určitá fakta, předkládá nové informace o vývoji dopingových kauz či o novinkách v boji proti dopingů. Pak máme autory, kteří doping odsuzují. Zde bych uvedl rozdíl mezi texty žurnalistickými a texty odbornými. V žurnalistických textech se setkáváme často s kritikou jednotlivce, na rozdíl od toho u odborných textů se většinou jedná o kritiku celého sportu, systému proti dopingů, či přístupu společnosti k dopingů. Nakonec se můžeme setkat také s postojem, kdy jsou autoři pro schválení dopingů. Většinou však ne z důvodu, že by podle nich doping byl správný, spíše z důvodu, že boj proti němu je podle nich beznadějný a dopující sportovce v podstatě chápou.

Můj osobní názor na doping, jakožto někdejšího sportovce je takový, že rozhodně nejsem pro jeho povolení, doping odporuje podstatě sportu a fair-play. Na druhou stranu jsem však názoru, že boj proti dopingů je v dnešní době během na dlouhou vzdálenost a vzhledem k vynalézavosti sportovců a jejich lékařů, a k tomu, že vývoj zakázaných látek je stále o krok před vývojem kontrol proti těmto látkám, se jedná o boj, ve kterém sport jen stěží zvítězí.

..

Resümee

In dieser Abschlussarbeit konzentriere ich mich auf die Problematik des Sportdopings in den deutsch geschriebenen publizistischen Texten. In dem Einleitungsteil der Arbeit befinden sich allgemeine Informationen zu dieser Problematik einschließlich einer kurzen Überblicke über die Doping-Geschichte. Ich befasse mich hier auch mit der allgemeinen Beziehung zwischen Doping und Medien. Den wesentlichen Teil der Arbeit bilden die Analysen von 7 deutsch geschriebenen Texten. Die Analyse besteht aus drei bis vier Teilen, die eine inhaltliche Analyse, eine Beschreibung der sprachlichen Seite und eine Analyse der ausgewählten grammatischen Erscheinungen enthalten. Bei den längeren Texten führe ich noch eine kürzere Zusammenfassung des Inhaltes an. Das Ziel dieser Arbeit war festzustellen, welche Einstellung die deutschen Autoren, die sich mit verschiedenen Bereichen und Fächern beschäftigen, zu der Dopingproblematik haben und wie sich die sprachliche Ebene der Texte unterscheidet. Zu diesem Zweck befindet sich im letzten Teil der Arbeit ein Vergleich aller analysierten Texte.

Resumé

V této bakalářské práci se zaměřuji na problematiku sportovního dopingu v německy psaných publicistických textech. V úvodní části se nachází obecné informace o dané problematice včetně krátkého historického přehledu a zabývám se rovněž obecným vztahem mezi dopingem a médií. Pro stěžejní část této práce, tedy pro analýzu bylo vybráno celkem 7 německy psaných textů, samotný rozbor se skládá ze tří až čtyř částí obsahujících obsahovou analýzu, popis jazykové stránky textu a rozbor vybraných gramatických jevů, u rozsáhlejších textů ještě stručnější shrnutí obsahu. Cílem této práce bylo zjistit, jaké jsou přístupy k dopingové problematice z hlediska německých autorů zabývajících se různými obory a jak se liší použitý jazyk těchto textů. Za tímto účelem se v závěrečné části nachází vzájemné porovnání všech použitých a analyzovaných textů.

Seznam použité literatury a pramenů

Literatura

ALEŠ TVRZNÍK, Vít Rus. *Tréninkový deník*. 1. vyd. Praha: Český olympijský výbor, 2002. ISBN 978-802-4703-480. (s. 136)

ASMUTH, Christoph a Kai GREGOR. *Was ist Doping: Fakten und Probleme der aktuellen Diskussion*. Bielefeld.: Transcript, 2010. Brennpunkt Doping, 1. ISBN 9783837614442 3837614441

FIGURA, Lars. *Doping: zwischen Freiheitsrecht und notwendigem Verbot*. Aachen: Meyer & Meyer, 2009. Sportforum, 20. ISBN 9783898994293 3898994295

HEITMANN, Matthias. *Mythos Doping*. Berlin: Parodos, 2010. Gedanken, 5. ISBN 9783938880326 3938880325.

HNÍZDIL, Jan. *Doping, aneb, Zákulisí vrcholového sportu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2000, 152 s. Strom života, sv. 7. ISBN 80-716-9776-1. (s. 8)

MARSH, Christine. *Doping im Breitensportbereich*. Hamburg: Diplomica Verlag, 2012. ISBN 9783842831247 3842831242

PYŠNÝ, Ladislav. *Doping: rizika zneužití : zakázané prostředky v kondičním i vrcholovém sportu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006, 93 s. Strom života, sv. 7. ISBN 80-247-1702-6. (s. 10)

Internetové zdroje

Autor. In: www.zeitgeisterjagd.de [online]. 2014 [cit. 2015-04-14]. Dostupné z:<http://www.zeitgeisterjagd.de/rubrik/autor/#.VS1yP9ysUI9>

Co je to deskriptivní a preskriptivní?. In: [Www.ontola.com](http://www.ontola.com) [online]. 2015 [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: www.ontola.com/cs/di/co-je-to-deskriptivni-a-preskriptivni

Die Satzbausteine. In: www.udoklinger.de [online]. 2009 [cit. 2015-04-14]. Dostupné z:<http://www.udoklinger.de/Deutsch/Grammatik/Syntax2.htm>

Doping-Kritik: Moral ist das Opium des Sports. In: [Www.spiegel.de](http://www.spiegel.de) [online]. 2006 [cit. 2015-04-14]. Dostupné z:<http://www.spiegel.de/sport/sonst/doping-kritik-moral-ist-das-opium-des-sports-a-439300.html>

Dopingsperre für Volleyball-Nationalspieler Philipp Collin.

In: www.spiegel.de [online]. 2014 [cit. 2015-04-14]. Dostupné

z: <http://www.spiegel.de/sport/sonst/volleyball-dopingsperre-fuer-nationalspieler-collin-a-1003555.html>

Erythropoetin. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Erythropoetin>

Christine Marsh - Doping im Breitensportbereich: Am Beispiel einer Internetanalyse eines Kraftsportforums. In: *www.diplomica-verlag.de* [online]. 2012 [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: http://www.diplomica-verlag.de/soziologie_21/doping-im-breitensportbereich-am-beispiel-einer-internetanalyse-eines-kraftsportforums_154300.htm

Kai U.Gregor. In: *www.a-priori.eu* [online]. 2013 [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: <http://www.a-priori.eu/person/5>

Lars Figura. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: http://de.wikipedia.org/wiki/Lars_Figura

Latinská rčení A. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2015-02-16]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Latinsk%C3%A1_r%C4%8Den%C3%AD_A

Normativita. In: *www.slovník-cizich-slov.cz* [online]. 2015 [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/normativita>

Perspektive. In: *www.duden.de* [online]. 2014 [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: <http://www.duden.de/rechtschreibung/Perspektive>

Phänomen. In: *www.duden.de* [online]. 2013 [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: <http://www.duden.de/rechtschreibung/Phaenomen>

Präpositionen. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: <http://de.wikipedia.org/wiki/Pr%C3%A4position>

Příčestí. In: *www.nj.cz* [online]. 2010 [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: <http://www.nj.cz/slovesapricesti.html>

Spojky. In: *www.nemeckagramatika.wz.cz* [online]. 2008 [cit. 2015-04-14].
Dostupné z: www.nemeckagramatika.wz.cz/spojky.htm

Welchen Leistungssport wollen wir eigentlich?. In: *www.welt.de* [online]. 2013 [cit. 2015-04-14]. Dostupné z:
<http://www.welt.de/debatte/kommentare/article118689301/Welchen-Leistungssport-wollen-wir-eigentlich.html>

Seznam příloh

Příloha I: Text z online deníku Der Spiegel - Gesperrter Volleyballer Collin: "Ich habe nicht gedopt, ich bin nur verpeilt"

Příloha II: Text z online deníku Die Welt – Jens Hungermann - „Welchen Leistungssport wollen wir eigentlich?“

Příloha III: Text z online deníku Der Spiegel – Sebastian Moll - „Doping-Kritik: Moral ist das Opium des Sports“

Příloha IV: Text autora Larse Figury - „Kriminologisch-soziologische Untersuchung des Phänomens Doping“

Příloha V: Text autorky Christine Marsh - „Doping im Breitensportbereich: Am Beispiel einer Internetanalyse eines Kraftsportforums“

Příloha VI: Text autora Kaie U. Gregora - „Was ist Doping: Fakten und Probleme der aktuellen Diskussion“

Příloha VII: Text autora Matthiase Heitmanna - „Mythos Doping – Kernthese“

Přiloha I

Gesperrter Volleyballer Collin: "Ich habe nicht gedopt, ich bin nur verpeilt"

Drei Dopingkontrollen hat Volleyball-Nationalspieler Philipp Collin versäumt. Deswegen ist er nun für ein Jahr gesperrt worden. Der 24-Jährige sieht seinen Fehler ein und liefert eine kuriose Begründung.

Hamburg - Der bislang vorläufig suspendierte Volleyball-Nationalspieler Philipp Collin ist für ein Jahr gesperrt worden, weil er drei Dopingkontrollen versäumt hat. Das gab der Deutsche Volleyball-Verband (DVV) bekannt. Das am Wochenende gefällte Urteil ist rückwirkend auf den 20. August datiert.

"Er hat es geschickt bekommen, per E-Mail sowie per Einschreiben mit Rückschein", sagte DVV-Generalsekretär Jörg Ziegler. Quittiert der 24 Jahre alte Collin den Empfang, wird das Urteil rechtskräftig. Eine Begründung für das Strafmaß gab der DVV nicht. Die Nationale Doping-Agentur (Nada) kann noch Einspruch gegen das Urteil einlegen.

"Ein Jahr Sperre ist immerhin besser als zwei Jahre. Damit kann ich irgendwie umgehen", sagte der in Frankreich bei Tours VB unter Vertrag stehende Collin dem "Volleyball-Magazin" und lieferte die Erklärung für die versäumten Tests gleich mit: "Ich habe nicht gedopt, ich bin nur verpeilt."

Collin ist der zweite prominente deutsche Sportler, gegen den aus dem gleichen Grund ein Disziplinarverfahren eröffnet worden war. Betroffen war auch Handball-Nationalspieler Michael Kraus, Weltmeister von 2007, von Frisch Auf Göppingen. Kraus wurde Ende August überraschend freigesprochen. Die Nada geht gegen dieses Urteil vor.²⁹

Přiloha II

Welchen Leistungssport wollen wir eigentlich?

Die neuesten Enthüllungen über intensives Doping auch im Westen sind skandalös. Wenn alle dopen, dann stellt sich die Frage nach dem Fundament des Wettbewerbs um Leistung.

---

²⁹ Dopingsperre für Volleyball-Nationalspieler Philipp Collin. In: *Www.spiegel.de* [online]. 2014 [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: <http://www.spiegel.de/sport/sonst/volleyball-dopingsperre-fuer-nationalspieler-collin-a-1003555.html>

Spätestens jetzt muss sie endgültig ad acta gelegt werden, die naive Theorie, staatlich gefördertes Doping habe es zu Zeiten des Kalten Krieges nur im Sozialismus gegeben, nicht aber in West-Deutschland. Statt weiterer Einzelfälle weist ein noch unveröffentlichter Bericht von Berliner Historikern vielmehr nach, mit wie viel staatlicher Billigung, ja Beteiligung im vermeintlich so humanen Westen Doping in den 1970-er Jahren erforscht und angewendet worden ist.

Eine der Erkenntnisse lautet: Weit reichendes Doping in Deutschland West entstand nicht als Reaktion auf das massive DDR-Doping, das dort im Staatsplan 14.25 seinen perfiden Ausdruck fand. Es entwickelte sich parallel, angetrieben durch strebsame Mediziner. Gewinnen um jeden Preis – diese Maxime war auch im Westen weiter verbreiteter als gedacht. Sie war, so vermittelt es die Studie, politisch nicht nur toleriert, sondern von der Politik gewünscht. Und: Diese Maxime wurde mithilfe von Steuergeld forciert. Ein Skandal.

Der DDR-Missbrauch war beispiellos

Ein konspiratives, per Verfügung von der Regierung in den Leistungssport hinab befehligtes Doping-System wie in der DDR bleibt zwar beispiellos. Das macht es aber nicht besser. Und es darf schon gar nicht zu dem Ruf nach Schlussstrichen führen.

Denn nur wer die Vergangenheit aufarbeitet, kann eine seriöse Zukunft gestalten. Nur wer Täter benennt, kann deren Einfluss mindern. Nur wer sich ernsthaft und eingehend mit den Auswüchsen irreführenden Ehrgeizes beschäftigt, kann eine überzeugende Antwort auf Fragen wie diese finden: Welche Art Leistungssport wollen wir in diesem Land heute eigentlich? Welchen Nährboden schafft das fortgesetzte Streben nach Spitzenplätzen im Nationenvergleich? Und: Sind möglichst viele Medaillen wirklich ein lohnendes Ziel für einen Staat?

"Wasch mich, aber mach mich nicht nass"

Es ist das Verdienst der Berliner Gruppe Wissenschaftler, nicht klein beigegeben zu haben, als ihnen von Sportverbänden, dem politischen Establishment und sogar den eigenen Auftraggebern Hürden in den Weg gestellt wurden. Längst drängt sich der Eindruck einer Geschichtsaufarbeitung auf, die nach dem Prinzip hätte erfolgen sollen: "Wasch mich, aber mach mich nicht nass."

Dass die deutsche Sportgeschichte nun im Nachhinein neu geschrieben werden wird, ist leider dennoch nicht zu erwarten. Auch darf ein Vergleich des Dopings in beiden staatlichen System, Ost und West, nicht zu einer Rechtfertigung oder gar Verharmlosung führen. Wer jetzt einwirft: "Die im Westen waren ja genau

so schlimm", verhöhnt alle Dopingopfer, hüben wie drüben. Viele der damaligen DDR-Athleten können wir bekanntlich nicht mehr fragen. Sie sind eines frühen Todes gestorben.³⁰

Příloha III

Doping-Kritik: "Moral ist das Opium des Sports"

Ist Doping verwerflich? Nein, sagt ein Soziologe, vor allem die Empörung darüber ist so scheinheilig wie sinnlos. In einem gnadenlosen System extremer Leistungssteigerungen ist Doping geradezu logisch, die Grenze zwischen "guten" und "bösen" Methoden erscheint willkürlich.

Zwei frühere dänische Radprofis haben den Gebrauch von Dopingmitteln zugegeben - angeblich nur zu Zeiten, als diese noch nicht verboten waren. Gegen die frühere Straßen-Radweltmeisterin Ainajda Stahurskaja wird wegen Dopingsverdachts ermittelt. Ein US-Gericht hat entschieden, dass ältere Dopingproben in Verfahren gegen Stars der Baseball-Liga verwendet werden dürfen. Eine anonymisierte Umfrage unter 586 deutschen Leistungssportlern in olympischen Disziplinen hat ergeben, dass mindestens ein Viertel von ihnen während ihrer Laufbahn gedopt haben, die Autoren der Studie rechnen die Zahl durch zusätzliche Informationen sogar auf fast die Hälfte der Beteiligten hoch.

Das sind nur einige Meldungen, die eines belegen: Doping ist im Sport allgegenwärtig. Genauso wie die Aufregung, wenn mal wieder ein Top-Athlet erwischt worden ist. Unmittelbar nach der diesjährigen Tour de France – gerade war der positive Dopingtest von Floyd Landis bekannt geworden – bat ich den Berliner Sportsoziologen Eugen König um ein Interview. König hat sich seit vielen Jahren wissenschaftlich mit dem Thema Doping beschäftigt. Ich erhoffte mir von ihm inmitten der sich hysterisch überschlagenden Debatten um den gefallenen deutschen Radstar Jan Ullrich und die Verderbtheit seiner Sportart ein wenig Klarheit – eine distanzierte und nüchterne Einschätzung dessen, was die neuesten Ereignisse für den Sport als Ganzen bedeuten.

Doch Herr König hatte keine Lust sich einzumischen: "Ich habe mich entschlossen", ließ er freundlich wissen, "zu der geradezu inflationären

---

³⁰ Welchen Leistungssport wollen wir eigentlich?. In: *Www.welt.de* [online]. 2013 [cit. 2015-04-14].

Dostupné z: <http://www.welt.de/debatte/kommentare/article118689301/Welchen-Leistungssport-wollen-wir-eigentlich.html>

sportapokalyptischen Rede über Doping, die zumeist von distanzloser, moralistischer und moralisierender Betroffenheit gespeist ist, und der ich daher zutiefst mißtraue, gegenwärtig nicht noch ein weiteres Statement hinzuzufügen."

Die selbstgerechte Moralisierung des Dopingproblems

Das war auch nicht nötig. Denn was König bereits vor Jahren in seinem Aufsatz "Kritik des Dopings" geschrieben hatte, reichte aus, um alle Empörung, die 2006 rund um Athleten wie Ullrich, Landis, die österreichischen Skilangläufer und Biathleten oder den US-Sprinter Justin Gatlin aufflackerte, zu ersticken. Der Soziologe regt sich schon lange leidenschaftlich über das Gerede vom Doping als "Pestbeule", als "Seuche", als "Krebsgeschwür" und vom Dopingphänomen als "Sumpf" auf. Genau das war auch 2006 wieder das Vokabular, in dem Dopingfälle verhandelt wurden.

Es handelt sich dabei um eine selbstgerechte Moralisierung des Dopingproblems, die mit der eher mittelalterlich anmutenden Titulierung der Deliquenten als "Sünder" auf die Spitze getrieben wird. Das Dopingproblem zum Problem rückloser Einzelner zu machen, dient laut König jedoch nur einem Zweck: Nämlich eine wirklich grundsätzliche Diskussion über den modernen Sport zu vermeiden und somit über die Prozesse, die das Dopingphänomen hervorbringen nachzudenken. "Moral", so König, "ist das Opium des Sports."

Eine "Rhetorik der Hygiene", wie nicht nur König, sondern die meisten seiner Kollegen das Moralisieren des Dopingproblems nennen, tut so, als gebe es einen "sauberen, guten Sport", den es vor dem "Übel des Doping" zu retten und zu befreien gilt. Dem halten die Gesellschaftswissenschaftler entgegen, dass Doping in einem Leistungssport, in dem es um viel Geld und um Existenzen geht und in dem es das Ziel ist, physiologische Grenzen immer weiter zu verschieben und in dem alle Mittel der Technik und der Wissenschaft Recht sind, vollkommen logisch ist. "Wer über Doping redet", so König, "darf vom Sport nicht schweigen."

Die Aufregung um Ullrich ist schwer nachzuvollziehen

Die Grenze zwischen Höhentraining und Epo-Nutzung, die Grenze zwischen kompliziert berechneten Be- und Entlastungsphasen und dem Gebrauch eines Testosteronpflasters ist ein schmaler Grat. Es ist eine künstliche Grenze, eine, die in sich stetig wandelnden Dopingreglements immer wieder neu verhandelt werden muss. Ganz gewiss ist es jedoch keine ausreichende Demarkationslinie zwischen einem "natürlichen" Sport, in dem sich Athleten wie Gott sie geschaffen hat gegenüber treten, und einem dekadenten Robotersport dort.

Deshalb ist der Grad der Aufregung etwa um Ullrich oder Gatlin auch nur schwer nachzuvollziehen. Sicher verstößt derjenige, der dopt, per Definition gegen Regeln und muss deshalb im Rahmen dieser Regeln bestraft werden. Aber er wird deshalb nicht von einem Tag zum anderen zu einem Dämon, zu einem kriminellen Finsterling, während er am Tag vorher noch ein tugendhafter Held war. Er war vorher eine hochgetunte Hochleistungsmaschine und ein täglicher Spektakellieferant. Und ist es nachher noch immer. Er hat sich weder vom ‚menschlichen‘ Sympathen zum Monster gewandelt noch vom ritterlichen Streiter zum hinterhältigen Fiesling. Er hat nur eine Regel gebrochen.

Die Bigotterie der inflationären Moralisierung registriert die Szene sehr sensibel, auch wenn sie selten vermag, dies zu artikulieren. Der T-Mobile-Teamchef Olaf Ludwig etwa, selbst ehemaliger Radprofi, zögerte bei der diesjährigen Tour merklich, in die neue Redeweise seines Arbeitgebers, des T-mobile Konzerns einzustimmen. Die plötzliche Saubermann-Politik - nicht weniger als eine Kapitulation der T-Mobile-Vermarkter gegenüber der in den Medien vorherrschenden Entrüstung - verduzte Ludwig merklich und er wand sich spürbar. Das kostete ihn allerdings letztlich den Job.

Nicht nur Ludwig fehlt offenbar die öffentlich geforderte Einsicht in Sachen Schuld und Sühne. Der Sportmediziner Georges Mouthon, der vor fünf Jahren von einem belgischen Gericht wegen illegaler Medikamentenabgabe verurteilt worden war, formulierte seine Kritik an der Moralisierung der Dopingdebatte in einem Gespräch mit SPIEGEL ONLINE so: „Für mich als Mediziner ist es nicht unmoralisch zu dopen. Für mich ist es unmoralisch, den Sportlern nicht dabei zu helfen, diese unmenschlichen Belastungen auszuhalten. Ich will als Mediziner das Recht haben, die Sportler dabei zu unterstützen, ihren Job zu tun, so wie ich das bei jedem anderen auch tue.“

Das System des Spektakelsports

Zur Diskussion sollte laut Mouthon nicht die Schuld und Verwerflichkeit des einzelnen Sportlers und derer, die ihm helfen, stehen. Die Empörung sollte sich vielmehr gegen das gesamte System des Spektakelsports richten, das etwa von einem Radprofi 150 Renntage pro Jahr mit jeweils sechs Stunden Rasen am Limit verlangt; teilweise, wie bei der Tour, drei Wochen Non-Stop mit vielen brutalen Bergfahrten. Und das alles im Dienst stabiler Fernsehpräsenz und somit satter Werbeverträge. Abschreckend wirkt das aber nicht: Im Wintersport eifern die Langläufer in den kommenden Tagen mit der neuen "Tour de Ski" über mehrere Tagesetappen erstmals dem öffentlichkeitswirksamen Vorbild der Radprofis nach.

Wenn man, wie König vorschlägt, ernst nimmt, was das Doping uns über den Sport zu sagen hat, dann hat man es mit einem atemlosen, narzisstischen Hetzen nach einem winzigen Vorteil in einer ins Absurde überdrehten Wettbewerbskultur zu tun - ohne Rücksicht auf Folgen oder Verluste und ohne höhere Werte und höheren Sinn. Oder wie König schreibt, eine "zwanghafte und grenzenlose Selbst- und Fremdausbeutung." Die Entrüstung der einen, die daran teilhaben – der Politiker, Journalisten, Fans, Vermarkter und Sponsoren über die anderen - die Sportler, Mediziner und Trainer hat angesichts einer solch schonungslosen Betrachtung, laut König, die "Wirkung einer Fahrradbremse an einem Interkontinentalflugzeug."

Für den Soziologen gibt es keine wirksame Reform des Systems – der Sport schreitet unaufhaltsam seiner Perversion und letztlich seiner Selbstzerstörung entgegen, während auf den Rängen unbeirrt weitergejubelt wird. Die Athleten müssten es sich leisten können zu verlieren, hat Königs Kollege Uwe Schimank als einzig denkbaren Lösungsansatz angeboten. Nur um dann gleich einzuschränken, dass das ja der grundlegenden Logik des Leistungssports widersprechen würde. Dabeisein war noch nie alles.³¹

Příloha IV

Kriminologisch-soziologische Untersuchung des Phänomens Doping

Das Doping in seinem allgemeinen Verständnis stellt sich als soziales Phänomen dar. Zu unterscheiden wäre es beispielweise nach dem mit dem Doping verfolgten Zweck und den Folgen des Dopings für etwaige Opfer und die Gesellschaft. Wobei schon unklar ist, ob Opfer zwingend nur andere sein können oder auf Grund gesundheitlicher Nebenwirkungen auch der Gedopte selbst. Davon ausgehend, entscheidet sich die Art und Weise, mit der die staatlichen oder verbandssportlichen Organe auf das Bekanntwerden des scheinbar ausufernden Dopings reagieren können.

Der Unwertbegriff der jeweiligen Dopinghandlung ist dabei von tragender Bedeutung. Zu fragen ist, ob eine bestimmte Erscheinungsform des Dopings auf Grund seiner nicht hinnehmbaren sozialen Abweichung bei staatlicher Strafandrohung zu verbieten ist. Dem wäre so, wenn eine abstrakte

---

³¹ Doping-Kritik: Moral ist das Opium des Sports. In: *Www.spiegel.de* [online]. 2006 [cit. 2015-04-14].

Dostupné z:<http://www.spiegel.de/sport/sonst/doping-kritik-moral-ist-das-opium-des-sports-a-439300.html>

Dopinghandlung die rechtlichen Grenzen der Handlungsfreiheit, die von jedermann beachtet werden müssen, damit ein gedeihliches Zusammenleben gewährleistet ist, überschreiten würde. Maßstab für eine derartige Bewertung sind die innerhalb einer Gesellschaft geltenden Normen sowie Moral und Ethik. Verstöße gegen diese gesellschaftlichen Maximen der Lebensführung, die sich aus der Verantwortung gegenüber sich selbst und anderen herleiten, werden in der Kriminologie als „Devianz“ und „abweichendes Verhalten“ beschrieben. Nicht jedwedes abweichende Verhalten bedarf hingegen eines mit Strafe bewehrten staatlichen Verbots und wird entsprechend auch nicht verboten. Dies, weil ein etwaiges konkretes Verhalten zwar dem allgemeinen Anstandsgefühl zuwiderläuft, es aber trotz sozialer Inadäquatheit toleriert oder akzeptiert wird. Als Beispiel sei die Prostitution genannt, die überwiegend als sittlich bemakelt gilt, auf der anderen Seite – verschiedentlich auch als „ältestes Gewerbe der Welt“ bezeichnet – eine soziale Funktion erfüllt und deshalb toleriert wird. Andere, von der sozialen Verhaltenserwartung abweichende Verhalten begründen zwar keine strafrechtliche Verantwortlichkeit, stehen dennoch nicht gänzlich außerhalb der gesetzlichen Pflichten; wer etwa auf eine Schuld nicht rechtzeitig leistet, löst auf Grund einer zivilrechtlichen Pflichtverletzung seine Pflicht zur Zinszahlung aus. Das Phänomen des Dopings ist nach Erscheinungsformen und geltenden sozialen Normen, das heißt den vorherrschenden Verhaltenserwartungen, auf seine soziale Komformität hin zu überprüfen. Daraus können und werden sich unterschiedliche Wertungen ergeben, denen im Verlauf der Untersuchung hinsichtlich der rechtlichen Relevanz Rechnung getragen wird.

Der ewige Wunsch des Menschen nach Leistungssteigerung

Schon seit jahren war es das Bestreben des Menschen, leistungsfähiger zu werden. Das „Bestreben des Menschen“ ist nicht als ein kollektives Streben nach mehr Leistungsfähigkeit zu verstehen, dem sich das Individuum gleichsam altruistisch unterordnet. Vielmehr ist das Streben nach größerer Leistungsfähigkeit ein egoistisches, das jedoch alle Menschen gemeint ist. Das Individuum Mensch assimiliert sich nicht in seiner Gemeinschaft, sondern möchte aus dieser als erfolgreich hervorstechen. Deshalb strebt das Individuum danach, an die konkreten Lebensbedingungen angepasster, d.h. leistungsfähiger, attraktiver, kurzum: besser zu sein als die anderen Individuen seiner Gesellschaft. Die Ursache für diesen im Wesen des Menschen veranlagten Trieb liegt in den Prinzipien der Natur und ist kein Selbstzweck, sondern war in der Frühzeit der Menschheit elementare Voraussetzung für das Überleben. Die von Ch. R. Darwin begründete Evolutionstheorie, später Darwinismus genannt, beschreibt als das wesentliche

Merkmal für die Überlebens- und Fortpflanzungschancen eines Lebewesens im ständigen Konkurrenzkampf („Kampf ums Dasein“) die Fähigkeit des einzelnen Lebewesens, sich an die herrschenden Bedingungen anzupassen. Es besteht eine (natürliche) Auslese unter den Individuen einer Population. Im Kampf um das Dasein ist die Leistungsfähigkeit im Kampf um Nahrung und deren Zurschaustellung bei der Partnersuche zwecks eigener Fortpflanzung von überragender Bedeutung. Während unter der Geltung menschlicher, gesellschaftlicher Verhaltensmaximen und Lebensformen der bloße Überlebenskampf heute fast gänzlich an Bedeutung verloren hat, war er noch in der Antike essenziell. Die Bemühungen, die menschliche Leistung im Kampf oder sportlichen Wettkampf durch die Einnahme von Präparaten zu steigern, gehen nachweislich bis in die vorschriftliche Zeit zurück.

Das Streben nach dem Besserein und der damit einhergehenden Verbesserung der gesellschaftlichen Stellung bleibt jedoch Leitmuster des menschlichen Handelns. Das Streben nach streiter Verbesserung ist durchweg positiv angesehen. Im Volksmund landläufig verbreitete Sprichworte wie: „Wer rastet, der rostet“, „Stillstand heißt Rückschritt“, „Müßiggang ist aller Laster Anfang“, in einer pointierten Form: „Das Bessere ist der Feind des Guten“ oder als eine von vielen regionalen Ausprägungen: „Schaffe, schaffe, Häusle baue“ verdeutlichen den Usus dieses Wunsch nach Fortschritt, Entwicklung und Verbesserung der eigenen Lebensverhältnisse. Sie sind zwar das Produkt der bürgerlichen Gesellschaft, jedoch gleichsam auf die Natur des Menschen als Konkurrent im Anpassungswettbewerb der Natur zurückzuführen. (...)

3.1.2 Erst Erfolgsdruck, dann Karriere – vom Außenseiter zum gefeierten Star

Wo Sport und Beruf eine Schnittmenge bilden – so könnte man eine These formulieren -, stehen nicht vereinbare Verhaltenserwartungen einander gegenüber. Die Entscheidung für von den sportlichen Normen abweichendes Verhalten und pro Gewinnmaximierung um jeden Preis erklärt sich damit jedoch nicht abschließend. Ein wichtiger Parameter ist die soziale Beziehung des Sportlers zur Außenwelt. Wie stellt sich ein im Sinne des Sports normkonformes Verhalten in der Gesellschaft dar? Vordergründig ist man geneigt zu sagen, eindeutig richtig. Die Öffentlichkeit, das private und persönliche Umfeld eines Sportlers erwartet von ihm – unabhängig davon, ob er Berufs- oder Amateursportler ist – ein durchweg faires Verhalten. Hintergründig stellt sich die Erwartungshaltung anders dar. Im Grunde erwartet die Außenwelt Erfolg: sportlichen Erfolg, und beim Berufssportler weicht von der allgemeinen Verhaltenserwartung, dass er erfolgreich zu sein hat, ab. Ist das sportliche Talent jedoch nicht ausreichend, um fair sportlich und damit auch

finanziell erfolgreich zu sein, bleibt nur die Entscheidung, mit der einen oder anderen gesellschaftlichen Konvention zu brechen.

Es ist keineswegs so, dass ein erfolgreicher Sportler von heute auf morgen ein solcher wird, oder als solcher geboren wird. Sportliche Karrieren sind ganz überwiegend das Ergebnis jahrelangen Trainings, mit dem schon im Kinder- oder Jugendalter begonnen wird. Wenn gleichaltrige Kinder oder Jugendliche ihre gesamte Freizeit entsprechend ihren Interessen und Vorlieben dem Vergnügen unterordnen und unter Freizeit vor allem die Freiheit, tun oder lassen zu können, was sie wollen, verstehen, dann gilt dies für jugendliche Sportler nicht. Das Leben jugendlicher Sportler ist strukturiert und orientiert an Trainingsplänen und Wettkampfterminen. Während andere im Laufe ihrer Jugend Kino-, Schwimmbad-, Diskotheken- besuche oder Jugendferienreisen planen und realisieren, bleibt der auf den Sport fokussierte Jugendliche zumeist Außen vor. Wettkampftermine nehmen keine Rücksicht auf spontane Ideen oder Bedürfnisse. Zudem beansprucht die Sportausübung der jugendlichen Talente den Großteil der neben der (schulischen) Ausbildung zur Verfügung stehenden Zeit. Betrachtet man dementsprechend das Umfeld eines sportorientierten Jugendlichen, dann ergeben sich seine sozialen Kontakte zu Gleichartigen in der Schule und im Sport. Im Umfeld seiner Mitschüler und Sportfreunde steht er jedoch oft abseits. Möglicherweise wird die Anerkennung für seine sportlichen Erfolge bekommen, andererseits auch Unverständnis und Ausschluss erfahren. Bei Freizeitaktivitäten muss der sportfokussierte Jugendliche oft passen, da es sich zeitlich nicht einrichten lässt. Er ist anders, gehört einer Minderheit an und muss sich rechtfertigen, um nicht zum Außenseiter zu werden. Die wohl zutreffende Erklärung, dass er Spaß und Freunde am Sport habe, wird kaum auf Verständnis treffen. Aus der Sicht der überwiegenden Mehrheit seiner Altersgenossen ist allenfalls ein bisschen Sport „cool“ und zwar solange dieser nicht zu anstrengend ist und ohne Zwänge betrieben wird. Eine nahezu tägliche Schinderei, ein Aufopfern für die vage Hoffnung auf einen sportlichen Erfolg mit der Begründung, man habe Freunde daran, lässt wohl das Unverständnis und die Position des Sonderlings in der Außenwahrnehmung nur noch deutlicher werden. Die einzige Rechtfertigung mit Allgemeingültigkeit ist Erfolg. Den Besten zweifelt man nicht an – er mag anders sein, aber er ist erfolgreich.

Ähnlich stellt sich die Verhaltenserwartung im privaten und familiären Umfeld dar. Der Normalfall und damit die Verhaltenserwartung ist: Schule und klassischer Beruf stehen im Vordergrund, Sport ist Hobby. Das Hobby hat stets dem Beruf untergeordnet zu sein. Wenn jedoch sportlicher Erfolg auf höchstem Niveau angestrebt wird, dann ist dies zeitlich und organisatorisch nicht mit dieser Verhaltenserwartung vereinbar. Entscheidet sich ein jugendlicher Sportler für die sportliche Karriere und stellt damit eine klassische schulische und berufliche

Ausbildung – wenn auch zunächst nur vorübergehend – hinten an, hat er dies zu rechtfertigen. Man erwartet Erfolg – auch in barer Münze. Der Sportler wird in der Außenwahrnehmung häufig früher als Berufssportler wahrgenommen als aus seiner eigenen Perspektive. Die Rechtfertigung für die außergewöhnliche Entscheidung für den Sport als vorübergehende Priorität in seinem Leben und gegen die Ausschöpfung des schulischen Potenzials oder einen klassischen Beruf ist zu rechtfertigen – aber nur durch Erfolg: sportlich und finanziell.

Letztlich erscheint die Entscheidung für den Erfolg um jeden Preis, wenn man nur wirtschaftliche Maßstäbe anlegt und sportbezogene Erwägungen wie Fairness außen vor sowie gesundheitliche Risiken außer Acht lässt, nicht nur folgerichtig, sondern logisch. Die Gewinnmöglichkeiten – sportlich und damit auch finanziell – steigern sich ohne ein finanzielles Risiko. Vor dem Hintergrund der Enthüllungen im Radsport ist davon auszugehen, dass in bestimmten Sportarten ohne Doping keine Erfolge mehr erzielt werden können, wodurch das Verhältnis von Doping und Erfolgsdruck eine noch engere Verknüpfung erfährt.

3.4 Der Kreis schließt sich

Doping kann – wie dargestellt – als lohnend bezeichnet werden, zum anderen erscheint der Verhaltensunwert im Verhältnis zum Zweck der Gewinnmaximierung als relativ gering, also vernachlässigbar. Doping wird zu einem Mittel der Wahl. Externe Faktoren treten hinzu: Erwartungsdruck durch das nähere und somit beeinflussende soziale Umfeld, sei es durch die Erfolgserwartung der Familie, der Freunde, der Trainer und Vereine, der Sponsoren, (ver-)führt umso mehr zur Entscheidung für das aktive Doping. Der Eindruck des Usus des Dopings im Spitzensport und die Erkenntnis bzw. der Glaube, dass spitzensportliche Erfolge (in vielen Sportarten) nur noch unter Zuhilfenahme von Dopingpraktiken zu erzielen sind, fordert mit der Entscheidung für eine erfolgsorientierte Sportausübung in einer Art Reflex die Entscheidung pro Doping. Legt man die Erkenntnis zugrunde, dass Doping Erfolgsvoraussetzung ist, wäre eine Erfolgsorientierung widersprüchlich, wenn gleichsam das Doping als fairnesswidrig vom Sportler ausgeschlossen wird. Damit relativiert sich auch das Unrechtsempfinden. Die Schlussfolgerung, dass niemand benachteiligt wird, wenn jeder (zumindest die spitzensportliche Konkurrenz) dopt, erscheint als moralische Rechtfertigung mit dem Gedanken des Fair Plays vereinbar. Zwar ergibt sich aus der Scheinheiligkeit des angeblich dopingfreien Sports ein Makel. Da aber – dem Gedanken folgend – jeder Bescheid weiß, relativiert sich dieser Makel ebenso: Offene Geheimnisse sind eben keine Geheimnisse. Doping wird im sozialen Nahbereich der Sportler zu einer

Peinlichkeit, zu etwas Unerwünschtem zwar, aber eben zu einem notwendigem Übel. Doping wird hingenommen und praktiziert, ohne darüber zu sprechen.

4 Kriminogene Faktoren

Der wichtigste Faktor, der den Unwert des Dopings im Sport ausmacht, ist sicherlich die Klassifizierung des Dopings als Verhaltensunrecht. Doping als Verhaltensunrecht ist ein künstlich geschaffenes Phänomen, das aus dem Gedanken der Fairness und des Fair Plays hervorgegangen ist. Es beschreibt eine Handlungsweise, die mit allgemeinen Erwartungen nicht übereinstimmt und daher als nicht erwünscht qualifiziert wird. Da das Wünschenswerte sich jedoch insbesondere an Idealen, an Vorstellungen, orientiert, ist Konformität und Abweichung von der Wertebildung abhängig. Ersetzt man den Idealismus durch Realismus und passt die Verhaltenserwartungen entsprechend an, dann gibt es keinen Unrechtsgehalt im Sportdoping. Dem Wesen des Menschen entsprechend würde dem Streben nach Verbesserung Rechnung getragen: Doping würde als moderne Form der Leistungssteigerung anerkannt und mit der altertümlichen Form des Trainings als gleichwertiger Parameter der Leistungsentwicklung akzeptiert.

Die Möglichkeit zu dopen ist ein weiterer hervorzuhebener Faktor. Die Formen des Dopings scheinen schier unerschöpflich. Doping ist in seinen Methoden und Formen nicht abschließend zu beschreiben. Aus der Vielzahl folgt die Günstigkeit. Damit einher geht ein weiterer Faktor, nämlich die Wahrscheinlichkeit, nicht überführt zu werden. Die Dopingpraktiken entwickeln sich fort, der Nachweis neuer Dopingformen gelingt (wenn überhaupt) zeitlich versetzt. Ist die Dopinghandlungsform „up to date“, möglicherweise für andere nicht bekannt, kann eine Überführung nicht stattfinden. Die Aufklärungsquote von bekannten Dopingsverstößen liegt zwar bei 100%, die Entdeckungsfahr ist jedoch sehr gering, über die Dunkelziffer kann demnach nur spekuliert werden, sie sollte die Zahl der nachgewiesenen Dopingfälle aber um ein Vielfaches übersteigen.

Der Anreiz zu dopen ist hoch. Finanziell bieten die Geschäfte mit dem Sport und neben dem Sport enorme Einnahmelmöglichkeiten. Die Marktchancen des Sportlers, d.h. die Vermarktungsmöglichkeiten des Sportlers, gehen über den Bereich des reinen Sports hinaus. Entscheidend ist seine Popularität. In einer medienorientierten Gesellschaft, in der Inhalte vor bloßer Medienpräsenz zurücktreten, ist der entscheidende Schritt zum finanziellen Erfolg der Schritt in die Prominenz. Beim Schritt aus der Anonymität der Masse in den Fokus der Öffentlichkeit erscheint der Sport als das Sprungbrett zu Selbstdarstellung und Selbstinszenierung.

Daraus folgt ein weiterer Faktor, der Doping, wenn auch im Grunde unerwünscht, dennoch zum Mittel der Wahl macht: eine Wertorientierung der Gesellschaft, die in vielen Lebensbereichen auf das Ergebnis schaut und den Weg nicht hinterfragt, d.h. die Effizienz der künstlichen Erreichung eines Ziels über die Naturgesetze stellt.

5 Resümee

5.1 Freigabe des Dopings ist keine Lösung

Eine in der Diskussion zum Doping bereits aufgeworfene Schlussfolgerung, die das Doping als Problem des Handlungsunwerts schon im Ursprung aufhebt, ist die Forderung nach einer Freigabe des Dopings. Wenn Doping nicht verboten ist, stellen dopende Sportler auch kein Problem für den Wettkampfsport dar. Eine entsprechende Liberalisierung in der Form, die sportlichen Regelwerke zu deregulieren und letztlich nur noch die Sportausübung betreffende Fragen verbindlich zu regeln, geht fehl.

5.2 Gesellschaftliche Notwendigkeit eines Dopingsverbot im Sport

Sportausübung und Sportgeist sind untrennbar. Die Schlussfolgerung, dass, wenn alle dopen dürfen, keiner benachteiligt wird, ist – als Zwischenlösung – richtig, aber verkürzt und im gesellschaftlichen und historischen Kontext des organisierten Sports falsch. Im Ergebnis stände nicht mehr der nach seiner Fähigkeit zur Selbstbewegung beste Athlet, sondern der arzneiverträglichste Patient auf dem Siegerpodest, und der Sport würde sinnentleert. Diese Patienten würden sich auf Grund des Konkurrenzkampfs exzessiv und ohne Rücksicht auf ihre Gesundheit dopen und wären erfolgreiche, aber schwer kranke Menschen. Zwar könnte man mit Blick auf die wenigen strahlenden Sieger lakonisch feststellen, lieber krank und reich, als gesund und arm. Doch bedeutet dies zugleich für die Verlierer des Wettdopings, arm zu bleiben und krank zu werden. In diesem Falle hätte die Aussage „First of all, no sports“ – ob sie nun Winston Churchill zuzuschreiben ist oder nicht – als Antwort auf die Frage, wie man ein hohes Alter erreichen könne, für Sportler ungeahnte Aktualität und Richtigkeit.

Selbst dem Argument, die allgemeine Handlungsfreiheit aus Art. 2 GG stünde einem Verbot des exzessiven Dopings – da es vorrangig eine bewusste Selbstschädigung sei – nicht nur nicht entgegen, sondern streite sogar dafür, ist entgegenzuhalten, dass die Ideologie des Sports mit einem gesundheitsschädigenden Verhalten unvereinbar ist. Aus der Ideologie des Sports und den daraus entwickelten Motiven des Sporttreibens reflektiert der Anspruch des Sports aus dem

Selbstverständnis des Sports, von falschen Motiven frei gehalten zu werden – konsequenterweise durch ein Dopingverbot als Ultima Ratio. Das Grundrecht der persönlichen Handlungsfreiheit des Einzelnen wirkt sich nicht auf die Freiheit der in Sportgemeinschaften organisierten Personen (und deren individuelle Freiheitsrechte) aus, sodass diese ihre Ideologie in für sie verbindliche Verhaltenserwartungen in Form von Sportregeln festschreiben können. (...) ³²

Přiloha V

4. Drogensucht und Doping – ein zuverlässiger Vergleich?

Die sportliche Leistungsfähigkeit ist im Wesentlichen bedingt durch die genetische Struktur sowie die Qualität und Quantität des Trainings. Der Wunsch nach Leistungsoptimierung, der Perfektionierung des Körpers, die Intensivierung des Lebensgefühls und das Streben über die eigenen Grenzen hinaus scheinen jedoch heute jedes sinnvolle Maß überschritten zu haben. Bei einer Studie von Millhoffer waren 80% der befragten Kinder und Jugendlichen mit ihrem Körper unzufrieden. Die Jungen wären gerne größer und die Mädchen wünschten sich eine schlankere Figur. Besonders Jugendliche zeigen ein starkes Problembewusstsein hinsichtlich der Bedeutung körperlicher Merkmale und Akzeptanz. Parallelen trotz einiger Unterschiede in den Ausgangspunkten und im Verlauf zeigen sich deutlich zwischen Doping bzw. Medikamentenmissbrauch und Drogenkonsum. Aus methodischer Sicht ergeben sich bei sensiblen Fragestellungen, wie Fragen zur Dopingsubstanzeinnahme, aber auch zum Drogenkonsum die Gefahr, dass die untersuchten Personen diese Fragen nicht wahrheitsgemäß beantworten. Dieses Problem des Dunkelfeldes ergibt sich grundsätzlich bei allen Fragestellungen, deren Beantwortung zu negativen oder juristischen oder sozialen Konsequenzen führen. Sowohl beim Drogenkonsum als auch beim Alltagsdoping ist davon auszugehen, dass die Bereitschaft zum Konsum allmählich entsteht. Darüber hinaus bemerkt Wolffersdorff, dass dies nicht mehr nur auf intraindividuelle Vorgänge beruht, sondern es sich um die Anpassung an eine übergreifende, interkulturelle wirksame Struktur handelt. Dabei sind ähnliche Strukturen wie beim Alltagsdoping zu erkennen, nämlich wenn für alle Probleme bzw. Ziele schon die sofortige Lösung in Form einer Pille bereitliegt.

---

³² FIGURA, Lars. *Doping: zwischen Freiheitsrecht und notwendigem Verbot*. Aachen: Meyer & Meyer, 2009. Sportforum, 20. ISBN 9783898994293 3898994295

Gesammelte Erfahrungen aus der Kindheit können eine Missbrauchskarriere entstehen lassen, ausgedrückt in der Formulierung „vom Mineraldrink zu Anabolika.“ Damit ist ein Prozess gemeint, in dem die Bereitschaft, zu Hilfsmitteln zu greifen um den gewünschten Erfolg zu erreichen, zunimmt. Viele junge Heranwachsende schaffen es nicht aus eigener Kraft, die auf äußeren Erfolg ausgerichteten gesellschaftlichen Erwartungen zu erfüllen. In der Adoleszenz werden dann verstärkt emotionale Strategien zur Stressbewältigung genutzt. „It appears that childhood and adolescence are periods in which emotion-focused coping skills are acquired and their use is increased“. Hurrelmann und Nordlohne weisen darauf hin, dass der Konsum von Arzneimitteln bei Jugendlichen deutlich ansteigt, die über schulische Leistungsschwierigkeiten und die Sorge berichten, an den elterlichen oder den selbstgesetzten Erwartungen und Zielen für die Schullaufbahn zu scheitern. Bei etwa 15% aller Heranwachsenden kommt es zu schulbedingten Konflikten mit ihren Eltern. Ähnlich wie beim Alkoholkonsum neigen männliche Jugendliche eher als Mädchen zum Konsum illegaler Drogen wie Cannabis und Ecstasy. Wolffersdorff weist darauf hin, dass es bei den heute dominierenden Designerdrogen wie Exstasy um gesteigerte Aktion und Leistung geht. Für manche Jugendliche ist das ein Weg, um mit den speziellen gesellschaftlichen Leistungsanforderungen in ihrem sozialen Umfeld Schritt zu halten, aber auch die Erfüllung eines bestimmten Lebensgefühl. „Wenn jugendliche Experimentierlust und Stressbewältigung sich unbewusst vermischen, besteht die Gefahr von Abhängigkeit.

Der Trend des Drogenkonsums bewegt sich auf dem Hintergrund zunehmender Lebensstil- und Leistungsorientierung weg von betäubend wirkenden Drogen, wie den Opiaten und Alkohol hin zu leistungsbezogenen Drogen. Auch wenn dieser Trend nicht alle Drogenkonsumenten erfasst hat, ist eine Wandlung des Konsummusters zu verzeichnen. Neben exzessiven Formen der Körperinszenierungen und Körperaufmerksamkeit (zum Beispiel Trendsportarten) treten auch exzessive Körperverdrängungen in Erscheinung, wie bei der Magersucht. Der Konsum von psychoaktiven Substanzen ist in vielfältiger Weise an diesem Veränderungsprozess beteiligt. Es kommt zu einer Beeinflussung der körperliche Befindlichkeiten und Wahrnehmungen. Dieser Konsum dient dem Alltagsdoping in Eigenregie. Laut Dietrich haben Alltagsdoping, Drogen- und Suchtproblematik drei gemeinsame Hintergründe:

Die allgemeine Schwierigkeit mit Enttäuschung und Niederlagen umzugehen.

Die Unmöglichkeit aus sich heraus einem unmenschlichen Ideal gerecht zu werden

Die allgemeine Tendenz unangenehme Situationen zu vermeiden und angenehme Situationen künstlich herzustellen

Diese individuellen Defizite erklärt Dietrich durch die gesellschaftliche Situation und sieht darin auch die eigentliche Ursache von Doping bzw. Drogenkonsum. Spannung und Entspannung, Freude und Trauer, Zufriedenheit und Enttäuschung sind für ihn gegenseitig bedingende und ergänzende Pole. Dies kann als Ausdruck einer Fehlentwicklung der modernen Gesellschaft Interpretation finden, indem die starke Konsumakzentuierung den passiven Genuss präferiert und ihn zum Ausweichmuster von Belastungen und Problemsituationen instrumentiert. Jährlich erfolgt eine Umsetzung von mehreren Milliarden Euro an therapeutisch nicht erforderlichen Medikamenten.

Die Einstellung „es gibt doch für alles ein Mittel“ verbreitet sich- und gleichzeitig steht immer mehr der Erfolg im Vordergrund. Dabei wird sich jedoch kaum ein Mensch im Alltag mit Doping in Verbindung bringen, auch wenn er zu Hause diverse Medikamente, Vitaminpräparate oder Nahrungsergänzungsmittel zu sich nimmt. Die Studienergebnisse von 2002 des Sportmediziners Heiko Striegel setzen den Leser somit nicht in Verwunderung, dass in den untersuchten Probandenkollektiven die Einnahme von Dopingsubstanzen als weniger problematisch angesehen wird als der Konsum illegaler Drogen. Für den Fitnesssportler scheint es eher unproblematisch zu sein, zur Einnahme von Dopingsubstanzen ehrlich zu antworten, was bei den Leistungssportlern nicht der Fall ist. Gründe hierfür sind die sportrechtlichen Sanktionen und andererseits der hohe soziale Druck, dem Leistungssportler unterliegen. Der bloße Dopingverdacht kann negative Auswirkung auf die weitere sportliche Karriere des Leistungssportlers haben. Anhand dieser Ausführung ist zu erkennen, dass trotz einiger Unterschiede in Ursachen und Verlauf sich deutliche Parallelen zwischen Doping bzw. Substanzenmissbrauch und Drogenkonsum zeigen. Daher ist es angemessen und förderlich, Dopingprävention mit bereits bestehenden Maßnahmen und Erkenntnissen zur Drogenprävention zu verbinden. Im nächsten Kapitel erfolgt eine Eingrenzung des Substanzenmissbrauch auf den Breitensportbereich.

Doping im Breitensportbereich

Sportliche Aktivität kann einen positiven Einfluss auf situationsbedingte Anforderungen nehmen, indem sie psychosoziale, physikalische und biochemische Stressoren und Organschwächen mindert. Sportliche Aktivität vermag zum Aufbau von Schutzfaktoren beitragen, so etwa zur Stärkung des Kohärenzsinn (sense of coherence : SOC) bzw. generalisierter konstitutioneller Widerstandsressourcen. Das Leben der Sportvereine ist jedoch Spiegelbild gesellschaftlicher Entwicklungen. Damit ist es auch nicht gefeit vor den negativen Auswüchsen und Auswirkungen des Strebens nach Erweiterung und Verschiebung von Leistungsgrenzen. Da im

alltäglichen Leben der Konsum von stimulierenden oder leistungsfördernden Substanzen inzwischen gesellschaftsfähiger scheint, besteht eine Wechselwirkung auf „Sport- und Bewegungskarrieren“ von Sportlern, die hier als Doping und Medikamentenmissbrauch auftreten. Doch der Gebrauch leistungsunterstützender Dopingmittel und Medikamente um der gesellschaftlich anerkannt Vorstellung zu entsprechen, ist zunehmend auch bei Freizeit- und Breitensportler zu beobachten. Dabei kann von einem erheblichen Verführungspotenzial bedingt durch die leichte Verfügbarkeit der Substanzen, ausgegangen werden. In unserer Gesellschaft zählen hohe Leistungen, sowohl im beruflichen als teilweise auch im privaten Leben. Hohe Leistungsfähigkeit wird allgemein bewundert und honoriert. Es braucht niemanden zu wundern, dass viele Menschen bereit sind, Maßnahmen zur Steigerung ihrer Leistungsfähigkeit zu ergreifen und gegebenenfalls auch Opfer zu bringen. Besonders der Sportler bleibt von diesem Trend der Leistungssteigerung nicht verschont. Bevor man den dopenden Sportler pauschal verurteilt, sollte man sich die Frage stellen, ob man in gleicher Weise über einen Geschäftsmann urteilt, der im erkälteten Zustand einen wichtigen Geschäftsabschluss zu tätigen hat und deshalb Schmerztabletten einnimmt.

Die dopenden Sportler dürften von den gleichen Motiven angetrieben sein, nämlich durch ein starkes Erfolgsbedürfnis und die entsprechende Angst vor dem Misserfolg. So wird teilweise eben nicht nur zur Leistungssteigerung, sondern schon zum Leistungserhalt gedopt, wie der Fall Brigitte Dressel (Mainzer Siebenkämpferin, sie starb am 10. April 1987 an einer Medikamentenvergiftung) zeigt, die von ihrer Ärztin nur „behandelt“ wurde. Der Spitzensport übt dabei mit seiner medienwirksamen Vermarktung eine außergewöhnliche Faszination auf alle Schichten der Bevölkerung aus. Deutsche und internationale Sportidole bewegen immer mehr Menschen dazu, in ihrer Freizeit Sport zu treiben. Seit Anfang des 19. Jahrhunderts gewinnt der Sport als Freizeitbeschäftigung zunehmend an Popularität. Die ansteigende Zahl an sporttreibenden Menschen und ihren Zusehern steigerte auch das Interesse der Wirtschaft. Die soziale und wirtschaftliche Bedeutung des Sports diente aber auch dazu, um politische Stärke von Staaten zu zeigen. Diese Entwicklungen bedingen einander gegenseitig, bilden ein komplexes Beziehungsgeflecht und haben auf das Dopingphänomen einen katalysierenden Effekt. Die Unterscheidung des Breitensports zum Leistungssport liegt darin, dass der Bezug zum organisierten Wettkampfsport fehlt und keine Leistungsklassenzuordnung des Sportlers stattfindet. Da die Bereiche des Leistungs- und Spitzensports einerseits und des Breitensports andererseits Vereinssports sind, ergeben sich Überschneidungen und Abgrenzungsprobleme. Die Bezeichnung „Breitensport“ leitet sich aus der pyramidalen Darstellung der Sportaktivitäten in

der Gesellschaft ab: eine breite Basis vieler Sporttreibender (der Breitensport) trägt den Wettkampfsport; die Spitze bildet den Hochleistungssport.

Der Breitensportler lässt sich vom Leistungssportler abgrenzen, da es ihm regelmäßig an einem Start – oder Spielerpass fehlt, er also am Wettkämpfen nicht teilnehmen kann. Dennoch fällt der Breitensportler unter die Regelung des Verbandes, dem sein Verein angehört. Ein Zusammentreffen von Breitensportlern und Leistungssportlern findet sich beim Training oder gemischten Wettkämpfen, wie bei den Volksläufen. Der Bereich des Freizeitsports ist häufig unregelt und weniger fest organisiert. Lockere Zusammenschlüsse und meist keine feste Mitgliedschaft kennzeichnen diesen Sportliberalismus. Sport ohne Zwänge und Pflichten ist das Motto, dennoch ist Doping auch dort denkbar. Zum Freizeitsport gehört ebenfalls der Fitnesssport. Hier sind dem organisierten Sport ähnliche Erscheinungsformen des Dopings mit relativem Sportbezug bekannt. In Deutschland verzeichnet der Breitensport über 26 Millionen Mitglieder in über 86000 Sportvereinen. Die Motive des Einzelnen, sich dort zu engagieren, sind unterschiedlich. Gerade bei jüngeren Leuten geht es aber auch darum, sich mit den „Topstars“ miteinander zu messen, wobei ein Ehrgeiz entwickelt werden kann, der dem Spitzensportler durchaus gleichzusetzen ist. Die kommerziellen Sportangebote bestehen insbesondere in den Angeboten von Fitnessstudios, deren Zahl rasch zugenommen hat.

In Europa werden seit 1987 Studien zu Missbrauch von leistungssteigernden Mitteln in Freizeit – und Breitensport durchgeführt. In deutschen Fitnessstudios gab es bisher keine Dopingkontrollen. Die rechtlichen Voraussetzungen hierfür sind nicht gegeben. Es fehlt derzeit noch an ausreichender wissenschaftlicher Belegung, dass auch der normale Sportler im Freizeit- und Breitensportbereich leistungssteigernde Mittel zu sich nimmt. Weitgehende systematische Untersuchungen zu diesem Thema fehlen zwar bislang, aber die Verantwortlichen in Sport und Politik sind sich des wachsenden Gefährdungspotenzials für die öffentliche Gesundheit bereits seit längerer Zeit bewusst. Ohnehin haben die Akzeptanz und die Verharmlosung von Arznei- und Rauschmitteln anerkanntermaßen deutlich zugenommen. Die Lübecker Studie von 1997 lieferte mit ihren Ergebnissen einen Beitrag zur Einschätzung des Arzneimittelmisbrauches bei Fitnesssportlern in Deutschland. Eine kurze Zusammenfassung dieser Studienergebnisse wird im Weiteren vorgestellt.³³

---

³³ MARSH, Christine. *Doping im Breitensportbereich*. Hamburg: Diplomica Verlag, 2012. ISBN 9783842831247 3842831242

Příloha VI

Ansatzpunkte der Philosophie im Problemfeld Doping

Einleitung

In der vorliegenden Studie wird das Problemfeld Doping aus philosophischer Perspektive untersucht. Insofern es sich um ein philosophisches Unternehmen handelt, ist naturgemäß eine grundsätzliche Lösung anzustreben. Aus einer exemplarischen philosophischen Bearbeitung des Problemfeldes Doping, so steht zu hoffen, lassen sich dann aufklärende Perspektiven auch für andere gesellschaftliche Felder gewinnen. Doping ist kein bloß innersportliches Problem. Die das Problemfeld Doping absteckenden zentralen Begriffe der Leistungssteigerung, der Chancengleichheit, der Gesundheit, der Fairness, der Glaubwürdigkeit des Sports, Gerechtigkeit, der Ästhetik, der Agonalität, des Spiels, der Verfügungsgewalt über unseren Körper und ihrer Grenzen, der Natürlichkeit und Künstlichkeit betreffen beinahe alle Bereiche moderner Gesellschaften. Indes an dieser Stelle soll Doping als rein innersportliches Problem betrachtet werden, etwaige Bezüge zu anderen ähnlich strukturierten gesellschaftlichen Fragen und Problemfeldern wie z. B. Neuro-Enhancement, Präimplantationsdiagnostik, Gentechnologie, Umweltschmutzung etc. Bedürften tiefergehender gesellschaftstheoretischer Hintergrundüberlegungen, die hier noch nicht geleistet werden können.

Der Beitrag wird ausgehend von einer überblickhaften Skizzierung des Problemfelds Doping im großen Sport zuerst den philosophischen Ansatzpunkt im Allgemeinen erläutern. Auf dessen Basis soll eine kritische lösungsorientierte Integration der unterschiedlichen sich widersprechenden wissenschaftlichen Perspektiven auf das Problemfeld Doping (hier vor allem Recht, Soziologie, Ethik und Ästhetik) versucht werden. Hier liegt eine der Hauptthesen dieser Arbeit, derzufolge ein großer Teil der Dopingproblematik im großen Sport auf interessenbedingte perspektivische Verwirrungen innerhalb der Wissenschaften zurückzuführen ist; ein Streit, der durch kritisch-integrative Reflexion der Philosophie geschlichtet werden kann. Im zweiten Teil werden einige grundlegende Analysen durchgeführt, die darauf führen sollen, das Problemfeld Doping als einen normativ-ästhetischen Problemkomplex sichtbar zu machen.

Das Problemfeld Doping und der „große Sport“

Zielt man auf eine grundsätzliche Betrachtung und Lösung der Dopingproblematik, so kann man sich fragen, was eine solche angesichts dieses

offenbar historisch entstandenen, heterogenen und darum diffusen Problemfeldes eigentlich sein soll.

Es herrscht wohl allgemeiner Konsens darüber, dass die aufgeregte Dopingproblematik ein Phänomen vor allem des modernen Sports ist und sich strukturell aus der ebenso intimen wie komplexen Verflechtung des Sports mit der modernen Gesellschaft, also mit Kultur, Wirtschaft, Politik, Medien, Recht und Wissenschaft ergibt. Will man Klärendes zur Dopingproblematik beitragen, stellt sich die Frage, worin diese Verflechtung besteht, wie sie zustande kommt. Die Aufgabe der Philosophie besteht in der analytischen Zerlegung des Komplexes Doping. Eine solche setzt eine möglichst vollständige Erfassung des Problemfeldes Doping voraus: Der philosophische Ansatz lässt sich also als ein Versuch auszeichnen, einen möglichst vollständigen Zugang zum Problemfeld Doping herzustellen, in dem nur dann eine erfolgreiche Integration der unterschiedlichen Problemstränge möglich erscheint. Zwar herrscht weithin Konsens darüber, dass Doping zuerst einmal eine positiv rechtliche Kategorie darstellt. Die Philosophie darf das aber nicht daran hindern, nach weiteren tiefgreifenden gesellschaftlichen oder individuellen Aspekten Ausschau zu halten, die das Problemfeld Doping ebenso konstituieren bzw. konturieren; gerade die Konzentration auf das Recht ist mit gewissen Schwierigkeiten und Missverständnissen verbunden.

Im Problemfeld Doping offenbaren sich eine Vielfalt von untereinander eng zusammenhängenden Fragen, die wichtigsten zehn seien hier einmal aufgezählt:

Was ist und zu welchen Ziel führt die Leistungssteigerung im Hochleistungssport, wo doch jeder kritische Betrachter sofort die teils fragwürdigen und zum Teil äußerst ambivalenten Symptome der Leistungssteigerungsmentalität im Sport (und der Gesellschaft) bemerken kann?

Was bedeutet Chancengleichheit, wenn bei Wettkämpfen die genetischen, geographischen, nationalen und ethnischen Unterschiede zwischen den Athleten offenbar überwiegend sind und darüber hinaus als unvermeidlich anerkannt werden?

Worin soll die geforderte Sauberkeit und Glaubwürdigkeit des professionalisierten und kommerzialisierten modernen Leistungssports bestehen, wo jeder aufmerksame Beobachter um die tiefe Verstricktheit aller sportlichen Akteure und Verbände in das komplexe Interessengemenge einer zutiefst medialisierten, kommerzialisierten und interdependenten Gesellschaft weiß, die ihre eigenen handfesten Forderungen an den Sport und die Sportler stellt und mit Machtstrukturen durchsetzt?

Was fängt man mit der Unterscheidung zwischen Natürlichkeit und Künstlichkeit an, auf die man sich immer wieder bei der Forderung eines dopingfreien Sportbegriffs beruft, wo doch offenbar in den modernen

gesellschaftlichen Zusammenhängen und gerade im modernen Leistungssport bei weitem nichts mehr natürlich ist?

Wie geht man mit der ambivalenten Abgrenzung zwischen Technik, Therapie und Doping um, wenn offensichtlich viele pharmazeutische Erfindungen sowohl zur Therapie als auch zum Doping verwendet werden können und auch eine deutliche Abgrenzung zwischen Doping und Technik nicht erkennbar ist?

Was sagt man zu den sich stetig verändernden Positivlisten der Dopingmittel, auf die sich die Verbände zurzeit aus Interesse an einer praktikablen rechtlichen Handhabe gegen Dopingsünder verständigt haben, auf denen Mittel verzeichnet sind, deren leistungssteigernde Wirkung einesteils nicht erwiesen ist und andernteils unklar bleibt, welche Kriterien und Interessen die Aufnahme eines Mittels in die Positivliste bestimmen.

Was macht man mit einer offensichtlichen intrinsischen Ambivalenz des Leistungssports, dem es erklärtermaßen um die Erringung von Hochleistungen geht, und zu allen Zeiten Sportler alle möglichen zur Verfügung stehenden Mittel angewandt haben und anwenden konnten, um ihre Leistungen zu steigern, seit geraumer Zeit aber bestimmte Mittel und Methoden zur Leistungssteigerung ausgeschlossen werden?

Was hat der heutige kommerzialisierte Leistungssport mit Fairness zu tun und was bedeutet Fairness überhaupt, wenn doch offenbar die Fairnessforderung aus einer Zeit stammt, als fairer Sport nur zwischen gentlemen sportsman aus höheren Kreisen stattfand, zwischen erklärten Amateuren also, und just zur Abgrenzung gegenüber einem aus wirtschaftlichen Motiven betriebenen Profisport der lower class diente? Wie kann der Fairnessbegriff in einem internationalisierten Leistungssport fungieren, in dem ganz unterschiedliche Kulturen und Sozialisationen aufeinandertreffen?

Was hat Leistungssport mit Gesundheit zu tun, wenn die heutige Spitzenleistungen, selbst wenn nicht gedopt würde, alles andere als ungefährlich und gesundheitsförderlich sind; und ein Leistungssport, der nach gesundheitsfördernden Richtlinien eintrieben würde, mehr als langweilig erscheine; ja, selbst wenn man dem Sport eine gesundheitsfördernde Funktion zubilligen wollte, müsste man schnell feststellen, dass uns nicht einmal eine allgemein tragfähige Definition des Begriffes „Gesundheit“ zur Verfügung steht.

Was bedeutet und zu welchem Ziel führt denn überhaupt der große Sport, wenn man einmal von der offensichtlichen gesellschaftlichen Bedeutung und öffentlichen Begeisterung und Aufregung absieht, in der der Leistungssport und das Problemfeld Doping verortet sind, und sich vergegenwärtigt, dass in faktischen gesellschaftlichen Gemengelagen keinerlei legitimitative Kraft steckt? Wie begründet und legitimiert sich das hohe symbolische Kapital, das der Leistungssport in der

Gesellschaft hat, und wie das Verhältnis dieses Kapitals zu seiner kommerziellen Verwertung?

Notorisch werden im Problemfeld Doping Begriffe wie Fairness, Gesundheit, Natürlichkeit, Gerechtigkeit, Chancengleichheit, sinnvolle Leistungssteigerung etc. sowohl zur Legitimation als auch zur Delegitimation des modernen Leistungssports sowohl bei Forderung eines Dopingverbotes als auch seiner generellen Freigabe verhandelt. Was Doping ist, hängt grundsätzlich von einer Klärung dieser Grundbegriffe ab. Von all diesen Begriffen liegen jedoch weder klare begriffliche Definitionen noch ein eindeutiger gesellschaftlicher Konsenz vor, was darunter zu verstehen sei. Und so scheint, wenn beispielweise Doping durch Verweis auf seine Gesundheitsschädlichkeit, seine Unfairness, seinen Bruch der Chancengleichheit und illegitime Vorteilsnahme definiert, verboten und sanktioniert wird, eine Unbekannte durch eine andere erklärt zu werden bzw. ein unklarer Begriff durch einen anderen. Hinter diesem vielbeklagten „Wahnsinn“ darf man eine Methode vermuten.

Nun handelt es sich bei den angezeigten, das Problemfeld Doping bildenden Begriffen, um relativ weiche empirische Begriffe, die sich schon aufgrund ihrer historischen Provenienz und Komplexität einer rein abstrakten Bestimmung versperren. Begriffe wie Gesundheit, Chancengleichheit, Natürlichkeit und Doping lassen sich nicht als reine Begriffe – also wie die Kantischen Kategorien der Kausalität, Notwendigkeit, Möglichkeit – allein durch Vernunft bestimmen, sondern ihre Bedeutung scheint von subjektiven Einstellungen und kollektiven Werthaltungen abhängig, die kulturell variabel und historisch veränderlich sind. So fühlt sich A in einem Zustand noch gesund, in dem B sich schon längst krank gemeldet hätte. Zudem sind die Auffassungen über Doping, die Dopingpraktiken als auch die wissenschaftlichen Verfahren der Detektion sowie der pharmazeutische Kenntnisstand des menschlichen Körpers auch objektiv einer steten Entwicklung unterworfen. Empirische Definitionen verlieren schnell ihre Brauchbarkeit. Die Eigenschaft empirischer Begriffe, sich einer abstrakten Bestimmung durch reine Vernunft zu entziehen, bedeutet allerdings nicht, dass per se keine eindeutige Bestimmung zu erreichen ist. Weil subjektive Bedingungen und objektive Entwicklungen die bestimmte Bedeutung beeinflussen, müssen die philosophischen Bestimmungen daher komplexer ausfallen, indem das metatheoretische Bedingungsgefüge, demgemäß sich die subjektiven und objektiven Bedingungen verändern, ebenfalls auf einem höheren abstraktiven Niveau beschrieben werden kann. Ein Beispiel: Zwar sieht jeder, dass sich die Dopingdefinitionen im Laufe der letzten Jahrzehnte mehrfach verändert haben, das heißt aber nicht, dass hier nur Willkür am Werk ist. Ist das Gegenteil der Fall, kann die Philosophie nach den Gründen fragen, wieso es zu diesen Veränderungen kam und sie kann diese

wiederum bewerten, d. h. fragen ob und inwiefern diese sein sollen oder nicht. Hier liegt der Grund, warum die Philosophie gegenüber dem Problemfeld Doping bestrebt ist, möglichst eine Totalperspektive einzunehmen: Das komplexe Wechselverhältnis der unterschiedlichen Akteure, Entwicklungen, Gründe und Motive wird erst dann deutlich werden, wenn so wenig wie möglich ausgeblendet wird. Wie geht die Philosophie dabei vor?

Ansatzpunkt der Philosophie

Dreh- und Angelpunkt einer kritischen und grundsätzlichen Auseinandersetzung mit dem Problemfeld Doping dürfte der Begriff der Normativität (einer praktischen präskriptiven Begrifflichkeit) und derjenige der wissenschaftstheoretischen Perspektivität und Perspektivenintegration sein: Im Wesentlichen wird es, ausgehend von einer normativen Begriffsauffassung, um die Sichtbarmachung und Auflösung mannigfacher perspektivischer Verzerrungen gehen, die sich aus unterschiedlichen wissenschaftlichen Hinsichten auf das Problemfeld Doping ergeben. Da wir hier das Dopingproblem konzentriert auf den Leistungssport betrachtet wollen, impliziert das vor allem eine Antwort auf die Frage, um was es sich eigentlich bei dem Phänomen Leistungssport handelt bzw. die Frage normativ gewendet: Um was sollte es im Leistungssport gehen, wenn diese Tätigkeit Sinn ergeben soll? Wir brauchen als Bewertungsmaßstab und Abgrenzungskriterium des Dopingproblems einen normativen Begriff des großen Leistungssports.

Ein normativer Begriff des Sports ist die Voraussetzung für eine Antwort: Die Philosophie fragt nicht, mit welchem Sport leben wir, sondern mit welchem wollen wir leben. Dazu braucht man einen grundsätzlichen Bewertungsmaßstab: einen Begriff davon, was Sport und insbesondere Leistungssport prinzipiell sein kann und sein soll. Schließlich setzt auch jede Kritik an der herrschenden Umständen einen solchen Begriff implizite voraus. Diese Einschätzung erfolgt aus der Überzeugung, dass Begriffe und wissenschaftliche Perspektiven prinzipiell formaliter normativ, d. h. präskriptiv sind. Dies gilt für theoretische Begriffe, aber insbesondere für Begriffe, die das Handeln und Wollen des Menschen, mit dem wir es im Sport als einer kulturellen Praxis zu tun haben, bestimmen. Ein solches Begriffsverständnis hat tiefgreifende Folgen für die philosophische Herangensweise an den Begriff des Sports, seine impliziten Zusammenhänge und somit auch für Betrachtung des Dopingproblems. Eine empirische Deskription und Analyse des Dopingproblems, wie sie von der Systemtheorie, der Sportgeschichte und der naturwissenschaftlichen Forschung unternommen wird, kann zwar die faktischen Bedingungen und Umstände des Problemfeldes Doping perspektivisch erschließen,

aber sie rekurriert auf empirisch vorgefundene begriffliche Bestimmungen einzelner Problemzusammenhänge. Es ist so ein wesentlich willkürliches Moment in der Auseinandersetzung mit dem Problemfeld Doping kritisch zu reflektieren; es fehlt eine Norm, was Sportlichkeit sein soll, um daran den vorgefundenen Ist-Zustand zu bewerten, ja überhaupt auch nur die wesentlichen Grundbegriffe wie Fairness, Glaubwürdigkeit, Chancengleichheit idealtypisch festzumachen. Unter denen eine möglichst vollständige und differenzierte Beschreibung des Problemfeldes Doping möglich wäre. Kurz: Es fehlt ein differenzierter normativer Begriff des Sports und seiner notwendigen Implikationen.

Entscheidet man sich für eine normative Begriffskonzeption, so stellt das einen umfassenden Begriff vernünftiger und konkreter Freiheit des Menschen ins Zentrum – selbst da, wo der Mensch sich innerhalb bedingter gesellschaftlicher, biografischer und biologischer Zwangslagen sehr determiniert vorkommen mag, wie es für das Problemfeld Doping charakteristisch ist. Das bedeutet zuallererst, dass man den großen Sport sowie das Problemfeld Doping überhaupt als ein Feld betrachtet, das durch freie menschliche Handlungen – bewusste oder unbewusste – zustande kommt: Seien es Handlungen individueller, rechtlicher oder korporativer Subjekte, seien es Entscheidungen für bestimmte wissenschaftliche Perspektiven, innerhalb derer das Problemfeld Doping eben als ein wissenschaftliches Problem erscheint – die es aber eben darum auch zu einem solchen machen. Schließlich golt es, die charakteristischen personalen und interpersonalen Handlungsarten zu diskutieren, die im Problemfeld Doping tatsächlich auftreten. Diese müssten aber im zweiten Schritt von jenen unterschieden werden, die den Leistungssport als solchen konstituieren: Der große Sport ist offensichtlich eine Sonderwelt, in der unsere moralischen, rechtlichen und ästhetischen Überzeugungen mit gewissen Eigentümlichkeiten und Modifikationen gelten.

Es gilt also das Problemfeld Doping vor einem offenen Horizont menschlicher Selbstbestimmung zu betrachten, aus dem heraus eine Perspektive für einen sinnvollen Sport gewonnen werden kann, die die Ambivalenzen und inneren Widersprüche des Problemfeldes Doping entschlüsselbar macht. Das erfordert wiederum, auf die grundsätzlichen Elemente vernünftiger konkreter Freiheit einzugehen, um unterschiedliche Handlungsarten und daraus folgende Einstellungen zum großen Sport differenzieren zu können. Wir können folgende Handlungsrationaltäten unterscheiden:

- Eine instrumentelle Handlungsrationaltät
- Eine rechtliche Handlungsrationaltät
- Eine moralische Handlungsrationaltät
- Eine ästhetische Handlungsrationaltät

Unter aufgezählten Rationalitätstypen zeichnen sich (1) und (2) durch extrinsische bzw. heteronome Motivationen, also der handelnden Person äußerliche Beweggründe (reines Herstellungshandeln, gehandelt wird, weil ein äußerer Zweck erreicht werden soll) aus; die Handlungsrationitäten (3) und (4) zeichnen sich durch intrinsische bzw. autonome Motivationen aus, also solche, die ihren Zweck in sich selbst haben und diesen durch ihren bloßen Vollzug erfüllen.

Die zentrale Frage ist nun, ob das Handlungsfeld großer Sport gleichgültig gegen die ihn hauptsächlich tragende Handlungsrationität ist oder ob es vielmehr geradezu eine wesentliche Konstitutionsbedingung großen Sports darstellt, welche Motive sich sportlich verwirklichen. Das wäre z. B. dann der Fall, wenn Sport sich wesentlich als ein normativ-ästhetisches Handlungsfeld herausstellen würde, in dem es nicht nur darauf ankommt, irgendwelche Zwecke irgendwie zu erreichen (reine Zweck-Mittel-Relationen), sondern die Art und Weise des Erreichens bzw. die Form der Mittelhandlungen ebenso ein konstitutives, unter gewissen ästhetischen und normativen Rücksichten stehendes Moment großen Sports wäre. So scheint es wahrscheinlich, dass ein Überwiegen instrumenteller und selbst aus rechtlicher Rationalitätstypen – also Handlungsweisen, die sich durch extrinsische Motivationen wie Ruhm, Ehre, Erfolg, Geld, Pflichtmäßigkeit (Stichwort: Schwellenwertdoping) -, wie sie sich derzeit aus der starken kommerziellen, medialen und ökonomischen Einbindung der Sportakteure und Verbände ergeben, den lebendigen Kern großen Sports austrocknen und sogar zerstören. Sowohl instrumentelle Vernunft als auch positives Recht liefern rein äußere Beweggründe zu sportlichen Hochleistungen und zu deren Begleitung durch das Publikum. Die Entfaltung einer normativ-ästhetischen Theorie des Sports, die die Art und Weise des Vollzugs sportlicher Handlungen als konstitutiv mitreflektiert, muss ich hier an ihren Ort gestellt sein lassen, jedoch kann schon hier darauf hingewiesen werden, dass allein eine normative Theorie des Sports verdeutlichen kann, ob und welchen Sport wir haben wollen.

Dies soll anhand zweier Beispiele verklärt werden:

Sport wird nach Herbert Haag durch eine summarische Aufzählung seiner unterschiedlichen konkreten Erscheinungsweisen und Merkmale beschreiben: „Sport ist eine besondere Ausprägungsform menschlichen Bewegungsverhaltens. Zielsetzung im Sport, die am Sport beteiligten Personenkreise, Zeit und Ort zeigen eine große Vielfalt, womit die zentrale gesellschaftliche Bedeutung dieser Erscheinung gekennzeichnet ist. Sport ist Ausdruck kultureller Leistung des Menschen. Er unterliegt daher den für kulturelle Leistungen typischen Tendenzen der Ideologisierung, Professionalisierung, Organisierung, Pädagogisierung und Verwissenschaftlichung, Sport ist ein Kulturgut internationaler Prägung, wobei entsprechend der sozio-kulturellen Verschiedenheit spezifische geographische

Ausprägungsformen die Vielfalt dieser Erscheinung zusätzlich erhöhen. Konkretisierung erfährt Sport in zahlreichen Sportarten, denen je nach dem Handlungsfeld unterschiedliche Bedeutung zukommt“. Mit einer solchen summarischen Definition haben wir zu nachhaltigen politischen Entscheidungen kommen könnten. Die Frage, was Sport sein soll, oder warum Doping Sport nicht sein soll, lässt sich nicht beantworten: Kommt man willentlich oder irrtümlich zu einer bestimmten, aber widersprüchlichen Begriffsdefinition, oder aber lässt man den Zusammenhang der einzelnen implikativen Elemente in einer summarischen Definition unbestimmt und somit offen, so können sich unangenehme Konsequenzen und Ungerechtigkeiten ergeben, sobald daraus Handlungsanleitungen und politischen Maximen entwickelt werden.

Ein widersprüchlicher, jedenfalls unbestimmter Sportbegriff scheint in der Tat die Grundlage der Sportrechtsprechung, Sportpolitik und der Antidopingprogramme der WADA darzustellen: Wir finden ihn im ‚Grundgedanken des Welt-Anti-Doping-Code‘ unter dem Rubrum des wahren Sportgeistes und damit als Maßstab für die internationale Antidopingpolitik. Der aus sehr heterogenen Momenten zusammengestellte Grundgedanke ist alles andere als klar. Wir haben zwar Bilder im Kopf, wie das aussehen könnte. Es ist aber unklar, wie die verschiedenen Grundwerte die Einheit eines bestimmten Handlungsvollzuges und damit überhaupt einen festen und unverfänglichen Leitfaden der Politik bilden können. Vielleicht ist hier ein völlig widersprüchliches Oxymoron zur Bewertung eines sauberen und glaubwürdigen Sport sind der Dopingproblematik herangezogen worden: Wie sollen denn die Grundwerte der Hochleistung einerseits und der Gesundheit andererseits, oder wie die der Fairness bzw. Solidarität mit dem wesentlichen Prinzip der Agonalität zusammen bestehen können. Ebenso fragt sich auch, ob es sich hier um eine vollständige oder eine bloß rhapsodische Aufzählung handelt oder ob die Reihenfolge der Werte eine Hierarchisierung oder irgendeine Form von semantischer Gewichtung darstellt. Darüber findet man im WADC kein Wort. Man muss sich jedoch nur die rechtliche und wirtschaftliche Bedeutung dieser Nomenklatur für die internationale Sportwelt vor Augen führen, um dem Anspruch auf einen klaren, kritisch reflektierten und funktionierenden Begriff einigermaßen Nachdruck zu verschaffen.

Hier zeigt sich ein grundsätzliches Problem: Sobald man den Sport als ein wesentlich intrinsisches, weil normativ-ästhetisches Handlungsfeld begreift, so wird man, wenn man verstehen will, was sinnvoller Sport ist oder sein kann, über die Idee des Menschen sprechen müssen und über ein ideales Verhältnis seiner zur Natur, zu anderen und zu sich selbst. Das fällt uns heute schwerer als früher: Aber auch wir fühlen, dass Doping in sinnvollem Sport nichts zu suchen hat, können uns aber dieses vage Gefühl schwerlich ohne einen klaren und integralen Begriff

sinvollen großen Sports verdeutlichen. Hier lässt sich ein Theoriedefizit in der Sportwissenschaft bzw. Sportphilosophie diagnostizieren: Es gibt keine durchgreifende Theorie sinnvollen Leistungssport, die es vermag, die normativ-ästhetische Sonderwelt des Sports, in der andere Werte Normen gelten als in der Alltagswelt, zur gesellschaftlichen Wirklichkeit ins Verhältnis zu setzen. Ein Teil der Probleme mit Doping sind – wie sich noch zeigen wird – auch dadurch entstanden, weil die Verbände auf einen unterbestimmten Begriff des Sports rekurrieren.

Schließlich muss noch erwähnt werden, dass durch die philosophische Inanspruchnahme vernünftiger Freiheit das Individuum, sei es der Sportler, der Funktionär, der Politiker oder der Wissenschaftler, in seiner Freiheit und Verantwortung ernst genommen wird, diese von ihm gefordert werden: Wenn sich zeigen sollte, dass sinnvoller Sport in der Moderne nur Amateursport sein kann, weil die ökonomischen Einflüsse den originär moralischen Sportgeist durch extrinsische Motive zerstören, so endete die Aufgabe der Philosophie darin, dies deutlich zu erklären und den Sinnzusammenhang eines normativen Begriffes des Sports zu entfalten: Darauf aufbauend könnte sie die Sinnlosigkeit des gegenwärtigen Sportsprechung der WADA herausstellen, sie könnte ein didaktisches Konzept für Sportler entwerfen, das über die Sinnlosigkeit eines aus kommerziellen Interessen betriebenen Leistungssports aufklärt, und Leitfäden zur Politikberatung erstellen, wie ein sinnvoller Sport unter gegenwärtigen Bedingungen institutionell installiert werden könnte; sie könnte auch aufklärend an das Sportpublikum appellieren, sich nicht mit dem faktischen kommerzialisierten Sportbetrieb zufriedenzugeben, da ihm darin nur eine Illusion sinnvollen Sports vorgemacht wird. Aber die Philosophie wendet sich immer an freie, vernünftige Individuen, sei es an den Sportler, die Verbände, sei es an das Publikum oder die Politik: Wenn diese bei ihrer Auffassung, ihren Interessen und Zielen bleiben wollen, so ist es eben, wie es ist, und der Philosophie bleibt nichts als das Beharren auf ihrem kontrafaktischen Trotzdem, dass der gegenwärtige Sport nicht das ist, was er zu sein vorgibt, nämlich sinnvoller Sport.³⁴

---

³⁴ ASMUTH, Christoph a Kai GREGOR. *Was ist Doping: Fakten und Probleme der aktuellen Diskussion*. Bielefeld.: Transcript, 2010. Brennpunkt Doping, 1. ISBN 9783837614442 3837614441

Příloha VII

II. Mythos Doping – Kernthese

Dieses Buch möchte Anregungen liefern, wie eine Diskussion über die Verwendung leistungssteigernder Substanzen und Methoden im Sport konstruktiver geführt werden und wie ein vernunftorientierter gesellschaftlicher Umgang mit diesem Thema aussehen könnte. Zugleich soll der Dopingdiskurs in einen gesellschaftlichen Zusammenhang eingeordnet werden, denn nur so kann meines Erachtens die im Zusammenhang mit diesem Thema zu beobachtende Vehemenz der Debattanten erklärt werden.

„Doping“ ist ein Mythos. Nicht in dem Sinne, dass die Verwendung leistungssteigernder Substanzen und/oder Trainingsmethoden nicht existieren würde. Aber insofern, als der Begriff „Doping“ – der daher bewusst in Anführungszeichen gesetzt wird – ein Konstrukt darstellt, das weder die mit ihm in Verbindung gebrachten Praktiken sinnvoll zusammenfasst noch dazu geeignet ist, für die Gesellschaft sinnvolle Handlungsempfehlungen oder progressive moralische Leitlinien zu formulieren. Eine Gesellschaft, die einen sinnvollen und aufgeklärten Umgang mit dem eigenen Körper, mit Medikamenten und mit dem menschlichen Streben nach Fortschritt wünscht, sollte sich daher vom mystifizierenden „Doping“-Begriff verabschieden.

Daher lautet auch die hier formulierte Forderung nicht einfach: „Doping freigeben!“. Diese würde „Doping“ als eine hinreichend definierte inhaltliche Kategorie anerkennen. Eine sinnvolle Auseinandersetzung mit den Debatten, die in diesem Kontext geführt werden, sollte tiefer ansetzen. Der Unterschied in der Argumentation der Gegner sowie der (weniger) Verfechter einer „Doping“ – Freigabe besteht zumeist lediglich in der Frage des Umgangs mit dem unter diesem Begriff zusammengefassten Handeln, das für die einen verboten gehört und für die anderen nicht sinnvoll auszumerzen ist. „Dopinggegner“ sind beide. Auf dieser Diskussionsebene können jedoch die zahlreichen Mythen und Facetten, die sich hinter dem Begriff „Doping“ verbergen, nicht entlarvt werden, die Diskussion bleibt daher vielfach auf einem nicht zufriedenstellenden Niveau.

Deutlich wird die Einhelligkeit in der moralischen Bewertung von „Doping“, wenn man die gängigen Argumente betrachtet, die für eine Freigabe ins Feld geführt werden: „Die dopen ja eh alle“, „Sie werden immer neue Wege finden, unbemerkt zu dopen“, „Wenn alle dopen, ist der Sport wenigstens wieder fair“, „Erwischt werden ohnehin nur die Dummen“, „Betrügen liegt in der menschlichen Natur“ oder auch einfach nur „Wenn die sich umbringen wollen, soll man sie doch lassen“. Was diese Ansichten gemein haben, ist die Grundannahme, dass „Doping“

einerseits einen klar umrissenen Tatbestand darstellt und es andererseits eigentlich schön wäre, in einer „dopingfreien“ Welt zu leben, wenn gleich dies als illusorisch gilt.

Interessanterweise liegen viele Befürworter einer Freigabe mit dieser Sichtweise viel näher bei ihren Widersachern, als es beiden Gruppen lieb sein dürfte. Auch Anti-Doping-Aktivist*innen sind mehrheitlich keine Idealisten: Ihnen ist in der Regel durchaus bewusst, dass der Kampf gegen „Doping“ ein ewiges Katz-und-Maus-Spiel ist und bleiben wird, in dem immer nur Etappensiege errungen werden können. Dennoch fahren sie schwere Geschütze auf, die zum Teil so weit gehen, Leistungssportler einem Doping-Kontrollsystem zu unterwerfen, das sich anhand rechtsstaatlicher Maßstäbe nur schwer rechtfertigen lässt und zentrale Freiheitsrechte außer Kraft setzt. Sie suggerieren damit die Zuversicht, das Problem grundsätzlich ausmerzen zu können. Immerhin, könnte man argumentieren, setzen sie sich für eine Sache ein, die sie für gut erachten – eine Eigenschaft, die heute nicht gerade breit gestreut ist. Den Glauben an eine tatsächlich realisierbare „dopingfreie Welt“ haben jedoch nur die wenigsten.

Die meisten Verbotsgegner greifen diese Desillusionierung auf und plädieren für eine Entkriminalisierung von „Doping“, frei nach dem Motto: „Wir sollten aufhören, Probleme, die wir nicht lösen können, als solche anzusehen.“ Hinter einer solchen Argumentation steht eine gehörige Portion Zynismus sowie die zweifelhafte Ansicht, dass man, um seines Lebens froh zu werden, sich besser keine allzu großen Ziele stecken sollte.

Gefühlsmäßig stehe ich eigentlich den Dopinggegnern ein wenig näher. Mit Zynismus ist die Welt noch nie zum Positiven verändert worden. Zu dem erleben wir heute allzu oft, dass Probleme „wegdefiniert“ und als eine Art Naturstand menschlichen Lebens angesehen werden. Beim Thema „Doping“ wird die Angelegenheit jedoch insofern kompliziert, als ich das, was unter dem Begriff verstanden wird – den Einsatz „unnatürlicher“ Substanzen oder Methoden zum Zwecke der körperlichen Leistungssteigerung -, keineswegs als verdachtungswürdig ansehe und ich daher die moralische Aufgeregtheit nicht teilen kann.

Tun wir nicht alle kontinuierlich unnatürliche Dinge oder nehmen irgendwelche Substanzen zu uns, um unser Leben und unsere Leistung zu verbessern? Wo genau und aus welchen Gründen ziehen wir eine Grenze zwischen vermeintlich akzeptablen und inakzeptablen Methoden der Leistungssteigerung? Was sind hierfür die Kriterien? Und warum ändern sich diese? Bis vor einigen Jahren stand Koffein auf der Liste der verbotenen Substanzen. War ich also jahrelang eigentlich ein „Doper“ und Betrüger, nur weil ich ohne meinen doppelten Espresso morgens nicht in die Gänge komme?

Fakt ist: Jeder Bundesbürger darf „dopen“: Politiker, Wissenschaftler, Opernsänger, das gesamte Showbusiness, jedes Mitglied des Deutschen Sportbundes, Jeder Deutsche ist mehrmals im Jahr „gedopt“, ohne dafür behelligt zu werden. Die einzigen, auf die das nicht zutrifft, sind die etwa 3000 deutschen Spitzensportler, die in einem Leistungskader stehen und eine Verpflichtungserklärung unterschrieben haben. Warum aber sollten Berufsverbote, wie sie „dopenden“ Sportlern drohen, nicht auf Musikern, Literaten, Wissenschaftlern, Politikern oder Journalisten drohen?³⁵

---

³⁵ HEITMANN, Matthias. *Mythos Doping*. Berlin: Parodos, 2010. Gedanken, 5. ISBN 9783938880326 3938880325.